

SODUR

XXII AASTAKÄIK ■ 02.03.40. ■ Nr. 9

SÕJANDUSLIK AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 9 — 1940.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonelleitnant R. Tomback:</i> Poola diplomaatia ja riigikaitse	209	<i>Lieut.-colonel R. Tomback:</i> La diplomatie et la défense nationale de la Pologne	209
<i>H. K.:</i> Lennuväe tähtsamaid positiivseid omadusi ja neist sõltuvaid mõjundeid sõjas	212	<i>H. K.:</i> Les qualités positives essentielles de l'aviation et leur influence sur la conduite de la guerre	212
<i>N-leitnant M. Grauer:</i> Õhusõjast Läänes inglise sõjakirjanduse valgustusel	216	<i>Sous-lieut. M. Grauer:</i> La guerre aérienne sur le théâtre occidental d'après la presse militaire anglaise	216
<i>A. B.:</i> Põhja-Ameerika Ühendriikide õhujõud	221	<i>A.B.:</i> Les forces aériennes des Etats-Unis.	221
TAKTIKA ALALT:		TACTIQUE:	
— Taktikalise ülesande nr. 11 lahendus — Kitsustiku kaitsmine	223	— Solution du problème tactique No 11. — Défense d'un passage étroit	223
— <i>Kolonelleitnant J. Toomsar:</i> Talvisõda N. Liidu sõjakirjanduse valgustusel	227	— <i>Lieut.-colonel J. Toomsar:</i> Les opérations en hiver d'après la littérature militaire de l'U. R. S. S.	227
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>r.:</i> Pommilennukite lahingutegevus	229	— <i>r.:</i> Les avions de bombardement au combat	229
— <i>M. H.:</i> Üksikkirjeldusi Saksa-Poola sõjast 1939.	230	— <i>M. H.:</i> Episodes de la guerre entre l'Allemagne et la Pologne, 1939.	230
SÕJAVÄE ELU.		VIE MILITAIRE.	
— Esimesi lõpetajaid Sõjaväe Tehnikakoolist	235	— Première sortie de l'Ecole technique militaire	235
Juriidilisi küsimusi	236	Questions juridiques	236
Male.		Echecs.	
Uuemat kirjandust.		Publications récentes.	

Kaanepilt: Pommilennukid tegevuses.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella

0800—1500 ja laupäeviti

0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-

miseks märkimata käsi-

kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Poola diplomaatia ja riigikaitse.

Kolonelleitnant R. Tomback.

Sõjaline konflikt Saksa ja Poola vahel lõppes ootamatult ruttu. Sellane kiire lõpp oli üllatuseks kõigile — juurde arvatud ka poolakad ise. On loomulik, et igasugune ootamatus, kus ja missugusel määral ta ka ilmneks, sunnib kõigepealt kõrvaltvaatajaid esitama küsimuse: „Miks see sündis nii, aga mitte teisiti?“

Glausewitz tähendas omal ajal, et sõda on poliitika jätkamine relvadega. Kui see on nii, siis tekib paratamata arvamus, et Poola ja Saksa vahekordade hinnangus, nii ühe kui ka teise partneri kavatsuste analüüsis, oli tekkinud lünki.

Poola luges end suurriigiks, evis hästi arenenud diplomaatiliste esinduste võrgu ja ka riigi kandejõule vastavad relvastatud jõud. Viimastele tuginedes püüdis Poola viimastel aastatel enne sõjalist konflikti Saksamaaga ajada oma välispoliitikas küllaldaselt aktiivset joont.

Kuni aprillini 1939. a. oli Poola välispoliitika põhisuund, nagu teada, saksasõbralik. Tuginesid ju Poola-Saksa vahekorrad kadunud marssal Pilsudski ja Saksa riigijuhi Hitler'i vahel 1934. a. sõlmitud mittekallaletungilepingule. Ei ole päris huvita siinkohal märkida, et selles lepingus leidsid väljendust 1938-39. a. teostatud Saksamaa poliitilised kavatsused Kesk-Euroopas. Nii näiteks oli nimetatud lepingu mitteavaldatud klauslites kindlaks määratud, et:

1. Austria liitmisel Saksamaaga jääb Poola erapooletuks;
2. Čehhoslovakkia saksa maakondade liitmisel Saksamaaga ei sega Poola end vahele;
3. Poola koridori küsimus jääb lahtiseks ja lahendatakse vastastikusel kokkuleppel — rahulisel teel.

Järelikult juba 1934. a. alates oli Poola välispoliitika juhtidele teada Saksa kavatsused. Kuid meie teame ka, kuidas Poola reageeris Saksamaa eelmises kahes punktis toodud kavatsuste teostamisele (vahekordade lahendamine Leeduga ja Cieszyni maakonna liitmine). Poola välispoliitiline reaktsioon sündmustele Kesk-Euroopas on seda omapärasem, et Poola diplomaatidel, eesotsas välisministriiga, pidi olema selge, et paratamata on nüüd järg nende endi käes. Millele lootis Poola diplomaatia?

On loomulik, et Saksamaa oma poliitilise kava teostamisel Kesk-Euroopas oleks võinud alata ka Poolast, selle asemel et asuda Austria liitmisega Saksamaaga. Kuid Saksa viimase aja välispoliitika üheks iseloomustavaks jooneks on olnud suund kindlustada endale kõigepealt seljatangune ja siis alles anda löök ühes või teises suunas. Seepärast, alates Austriaga, selgus Saksa diplomaatidele:

- Poola hoiak, s. o. kuivõrra peab viimane kinni 1934. a. endale võetud kohustusest erapooletuks jääda, ja
- Lääneriikide valmisolek sõjaliseks vaheleastumiseks.

Poola diplomaatia kohta peab tähendama, et sääl sageli domineerisid tunded. Eriti ilmnes see Čehhoslovakkia ümberkujundamisel protektoraadiks. Võib arvata, et oma hoiakuga oleks Poola tol korral suutnud ehk tunduvalt kergendada mitte üksnes Čehhoslovakkia, vaid ka omaenda hilisemat saatust. Kuid vastastikune antagonism sundis poolakaid minema oma teed — vastu oma saatusele.

Sellane välispoliitika võis tugineda ainult lootusele, et:

- lahtisi küsimusi suure läänenaabriga on võimalik kindlasti lahendada rahulisel teel;
- oma relvastatud jõud on küllalt tugevad ka selleks juhtumiks, kui lahtiste küsimuste sõbralik lahendamine ei peaks osutama võimalikuks.

Selle järeldusena Poola diplomaatkond pidi Poola valitsusele andma vastuse küsimusele: kas lahtiste küsimuste sõbralik lahendamine üldse on võimalik või mitte? Kui ja, siis milline oleks kompromiss-lahendus? Kui mitte, siis kas vastane pool on otsustanud oma nõudmised viia läbi maksku mis maksab?

Poola valitsus omalt poolt oleks pidanud kindlaks määrama oma välispoliitika tegevussuuna eriti juhtumeiks, kui lahtiste küsimuste sõbralik lahendamine läänenaabriga ei osutuks võimalikuks.

Poola diplomaatkond nähtavasti polnud võimeline andma oma valitsusele kindlat vastust Saksamaa tõeliste kavatsuste kohta. Mitterillegi muuga ei saa seletada neid kõhklevaid seisukohti ja ettevaatusabinõusid riigikaitse alal, alates juba aprillist 1939. Iseloomustav on see, et 31. augustil* tähendas Poola välisminister Prantsuse suursaadikule, et tema veel polevat veendunud, kas Saksa sõjalised ettevalmistused tähendavad sõda või mitte. Nagu teada olid 1. septembril saksa lennukid juba Varssavi kohal.

Sagedasti juhtub, et riigi välispoliitika keskkohas võetakse oma välisesinduste ettekandeid kas liialt kergelt või teatud eelarvamusega. Poola välisministeeriumi kohta saab seda vaevalt oletada, sest enamik Poola välisesindusi koosnesid välisministri valitud või õigemini temale lähedal seisvatest isikutest. Seepärast usalduse puudumise küsimus võib siin vaevalt kõne alla tulla.

Jääb järele vaid võimalus, et Poola välisesindused Prantsus-, Inglis- ja Saksamaal hindasid viimase kavatsusi liialt optimistlikult, s. o. asusid seisukohale, et Saksamaa sõjalised ettevalmistused pole midagi muud kui surveabinõud Poola suhtes oma nõudmiste läbisurumiseks. Mitterillegi muuga pole võimalik seletada Poola juhtivates ringkondades kuni viimase ajani püsinud arvamust, et Saksamaa ei riskeeri tungida kallale Poolale, teades, et viimase taga seisavad oma määratulate majanduslike ressurssidega Inglis- ja Prantsusmaa. Et sellane arvamus, puhtsõjalise abi seisukohast

* Prantsuse kollane raamat.

vaadatuna, seisib kaugel realiteedist, selles pole kahtlust.

30. augustil k. 1400 paiku kuulutas Poola Vab. Valitsus välja üldmobilisatsiooni. Sellekohases valitsuse proklamatsioonis tähendati, et üldmobilisatsiooni väljakuulutamise põhjuseks on saksa vägede koondumine Slovakkiasse, mis ähvardavat Poola julgeolekut.

Üldmobilisatsiooni väljakuulutamine tähendab tavaliselt sõda. Tekib küsimus, kas Poola valitsusel oli selle sammu järele tegelikult vajadust? Mobiliseerus ju Poola juba m. a. aprillikuust peale, evides 30. augustiks ligi miljon meest lippude all. Poliitiliselt võetuna tähendas üldmobilisatsiooni väljakuulutamine Saksamaale väljakutsed. Kas hindas Poola valitsus oma jõudusid küllalt tugevaks, et jõudu katsuda saksa tehniliselt eeskujulikul ettevalmistatud ja varustatud relvastatud jõududega või oli valitsuse sammu põhjastanud puudulik informatsioon oma ja vastase jõududest ja Saksamaa poliitiliste kavatsuste tõelikkusest?

Kui Poola valitsus leidis, et sõda on möödapääsmatu, siis teades, et üldmobilisatsioon tähendab sõda, et üldmobilisatsiooni läbi viimine nõuab aega, et ka mobiliseeritult poola relvastatud jõud pole tehniliselt võimelised võitlema saksa jõududega, oleks vist õigem olnud üldmobilisatsiooniga oodata. Muuseas liitlased soovitasid seda Poola valitsusele juba 26. augustil.

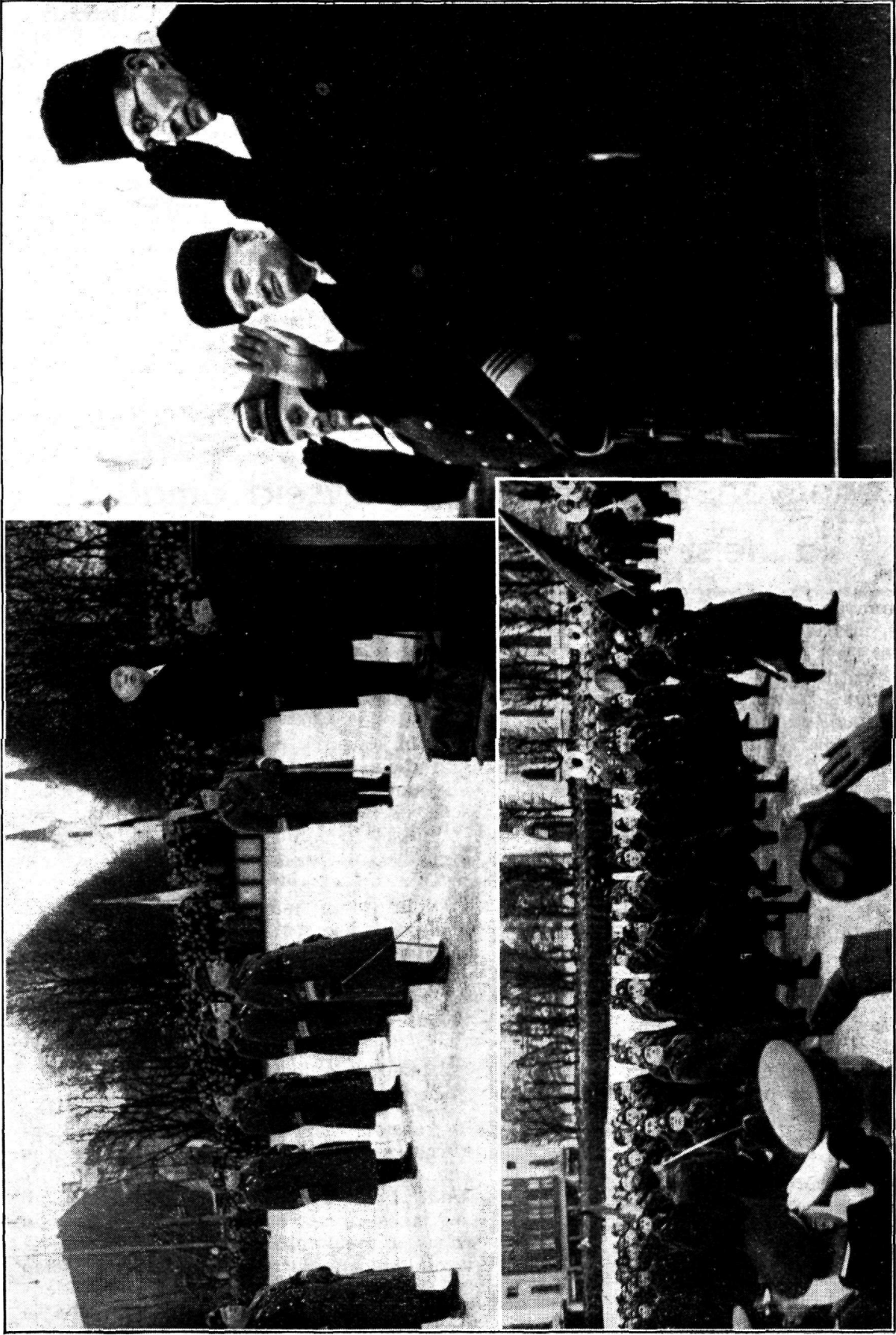
Meie näeme, et üldmobilisatsiooni väljakuulutamine oli viga poliitiliselt, kuid veel suurem viga oli ta puhtsõjaliselt. Praegusel ajal, kui vastane on õhus ülekaalus ja evib kiiresti liikuvaid osi, on ka suures riigis avaliku üldmobilisatsiooni läbiviimine väga raske. Eriti raskeks osutus see Poolas, kus diviis mobiliseerus näiteks Ida-Poolas, reservlased toodi kohale aga Väike-Poolast (Ukrainast).

Hoopis teist pilti näeme Saksamaal. Meil puuduvad igasugused andmed selle kohta, et sääl oleks välja kuulutatud üldmobilisatsioon. Küll kirjutati reservlaste kokkukutsumistest õppusteks ühel või teisel kujul jne.

Samuti ei ole kuulda olnud üldmobilisatsiooni väljakuulutamist ka ei Soomes ega N. Venes.

Järelikult on olemas riigi üleviimiseks rahuaajalt sõjajalale teissuguseid võimalusi kui avaliku üldmobilisatsiooni väljakuulutamise.

Poola valitsus aga nähtavasti püsis arvamusel, et üldmobilisatsiooni väljakuuluta-

Vabariigi 22. aastapäeva paraad Tallinnas. Vasakul — Vabariigi President K. Pääs kõnelemas ja hetk väeosade defileerimiselt. Paremal — Vabariigi Peaminister prof. J. Uluots. Temast paremal seisab Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja vasakul Peaminister prof. J. Uluots.

mine sunnib sakslasi muutma oma kavatsusi. Tulemus oli aga, nagu teame, vastupidine.

Üldiselt peab siiski märkima, et Poola välisministeeriumi ja kindralstaabi vahel valitsesid teatud arvamuste lahkuminekud, nii personaal- kui ka puhtvälispoliitilisel tasemel. Varajane on nende küsimuste käsitlemine praegu, kuid pole kahtlust, et Poola välisminister, alates m. a. maist, polnud enam ainsaks mõõduandvaks teguriks välispoliitika põhisuuna kindlaksmääramisel.

Tänapäeval on kõigile selge, et riigikaitse ja riigi üldpoliitilised küsimused on üksteisega niivõrra seotud, et raske on endale kujutada olukorda, kus isikute või asu-

tiste vahel, kes nendes küsimustes otsivad lahendusi, valitseks vähemgi mõtete lahkuminek. Kui see Poolas siiski ilmnes, siis ei jäänud ka tulemata tagajärjed.

Kokkuvõttes võib arvata, et:

1. Poola diplomaatkond analüüsis Saksa poliitilisi kavatsusi Idaruumis ebaõigelt;
2. Poola riigikaitse juhtivad organid hindasid oma läänenaabri sõjalisi võimeid suhteliselt oma võimetege liialt madalalt;
3. Poolas puudus organ, kes välispoliitilisse analüüsi ja relvastatud jõudude hinnangusse oleks viinud sisse korrektiivse.

Lennuväe tähtsamaid positiivseid omadusi ja neist sõltuvaid mõjundeid sõjas.

Lennuväe peamiseks positiivseiks omadusiks, mis teevad ta eriti kasulikuks sõjas, on:

1. head vaatlus- ja luurevõimalused;
2. suur teotsemiskiirus ja -ulatus;
3. suhteliselt suur kände jõud ja relvade võimsus;
4. lai aladane mitmekülgsus ülesannete täitmisel.

1. Lennuväe vaatlus ja luurevõimed.

Enne lennukite kasutamisele võtmist sõjategevuses lasus luureülesannete täitmine peamiselt ratsaväe õlul. Juba esimeste mootorlendude ajal saadi aga aru, missugused luurevõimalused avanevad lennukilt. Prantsuse kindralstaabi 1910. a. manöövrite üle koostatud kokkuvõttes üteldakse lennukite kasutamise kohta järgmist: „Enamik saadud teateist näitas, et otsustavad sündmused vastaspoolel, mida ratsavägi vaevalt või suure hilinemisega oleks suutnud kindlaks teha, avastati ja kanti ette lendurite poolt lühima ajaga“.¹ Viimasel ajal on lennukite materjalosa ja isikulise koosseisu väljaõpe seevõrra täienenud, et õhustluure võib pidada parimaks luuremooduseks, eriti asendamatuks kaugluures.

Puhttehniliselt olenevad luure tulemused kõrgusest, ilmastikutingimustest, vaadelda-

vate objektide kujust, suurusest ja värvist, mistõttu on raske tuua täpseid andmeid õhuluure efektsuse kohta. Praktika on aga näidanud, et keskmiste üldtingimuste juures võib silmaga eristada esemeid, millede mõõted on 1/500—1/1000 kõrgusest. Seega 2000 m kõrguselt paistavad veel silma üksikud esemed, millede mõõted on 4—2 m, kusjuures mida teravamaga kontuuriga on ese, seda väiksem võib ta olla. Suuremad väekoondiste kolonnid ja vöörid on nähtavad kuni 3000 m, tulistavad patareid — 3500 m ja liiguvad rongid 5000 m kõrguselt.

Vaatluse ja luure tulemusi on võimalik lennukilt fikseerida dokumentaalselt ja täpselt õhufoto abil, mida võib teostada ka suurilt kõrguselt veel küllalt suure täpsusega, ja viimasel ajal toimetatud katsed näitavad, et nad on teostatavad isegi öösi.

2. Lennuväe teotsemiskiirus ja -ulatus.

Lennuki kiirus on üha kasvamas. Alles 5—6 aastat tagasi loeti lahingulennuki tippkiiruseks 300—350 km/t. Kaasajal ulatuvad aga lahingulennukite kiirused 450—570 km/t. ja on järjest kasvamas. Kui veel mõni aeg tagasi arvati, et lennuki turellil asuvad relvi ja käsifotokaamerat ei ole võimalik kasutada lennukitel, millede kiirus ületab 200 km/t., siis on tänapäeva moodseil lennukitel võimalik mugavalt käsitada relvi ja teisi keerulisi sisseseadeid suurist kiirusest

¹ Paul Kettel. Kampf um das Luftmeer. 1937. a., lk. 213.

Eru-kapten

Raimund Ustal KS diplom †

18. veebruaril suikus igavesse unne kapten Raimund Nikolai Ustal. Ei ole sellest kuigi palju aega tagasi, kui meie, sõjaväelaste pere, koos teiega veel töötasime, koos taotlesime ühiseid eesmärke ja sihte ja koos jagasime oma rõõme ning muresid.

On tõesti kahju, et see koostöö oli nii üürrike ja pidi lõppema just siis, kui see alles vilja hakanuks kandma. Kuulus ju aeg peagu tervikuna ettevalmistamiseks oma kutsealal.

Tema kui anderikas inimene ja innukas töömees võinuks veel palju kasu tuua meie ühises töös. Kuid seletamatu saatuse tahe sundis visal võitlejal loovutama relvad ja siirduma sinna, kust ei ole enam tagasitulekut...

Kodumaa muld, kata kergelt raugenud rändaja rinda!

*

Kapten Raimund Ustal sündis Tallinnas 3. oktoobril 1903. aastal. Keskkooli hariduse omandas lahkunu Tallinna Saksa Poeglaste Reaalgümnaasiumis.

Ta võttis osa 1918. aasta sügisel Tallinna Kaitseväe tegevusest ja astus vabatahtlikult teenistusse Tallinna Tagavarapolku, mille koosseisus võttis osa Vabadussõjast 1919. aasta algul.

1920. aasta sügisel ta astus Vabariigi Sõjakooli ja lõpetas selle kursuse suurtükiväe alal 29. juulil 1922. aastal, millal ülendati nooremleitnandiks.

Pärast seda määrati teenistusse 3. Suurtükiväepolku, kus teenis nooremohvitserina, polgu adju-

Eru-kapten R. N. Ustal.

tandi abina ja mõõdukomando ülemana. Alates 1. oktoobrist 1928 ta viidi üle 4. Suurtükiväegruppi ja määrati patarüülemaks.

1931. aastal sooritas ta edukalt sisseastumisekatsed Kõrgemasse Sõjakooli ning võeti vastu VI lennu õppekursusele, mille lõpetas 1933. aasta augustis. Järgmisel suvel omandas ta pärast väitekirja kaitsmist Kõrgema Sõjakooli lõpudiplomi.

Hiljem teenis Tartu Sõjaväeringkonna Staabis I jaoskonna ajutise ülemana ja 4. Suurtükiväegrupis, kus 1. novembril 1939. aastal vabastati teenistusest tervislikel põhjustel ja arvati erru.

Kadunule oli annetatud Eesti Vabadussõja mälestusmärk. Leitnandiks kõrgendati ta 28. 10. 26. ja kapteniks — 24. 02. 33.

hoolimata. Siinjuures on oluline, et lennuki kiiruste diapason on väga laialdane, et on võimalik suurelt kiiruselt üle minna väiksemale, olenevalt ülesande iseloomust, ja et maandumise kiirused on tihti ainult 20—25% maksimaalkiirusest.

Ühes kiiruse ja kandevõime suurenemisega on kasvamas ka lennuki teotsemisulatus. Ühe tunniga jõuab moodne lennuk umbes 2—3 korda kaugemale kui maailmasõjaaegne.

3. Lennuki kandejõud ja relvade võimsus.

Kõigist lennuväe liikidest on maapealseile märkidele ohtlikem pommituslennuvägi, sest neid rünnates on lennuväe pea-

miseks kallaletungirelvaks pommid. Tõsi küll, lennuk võib teotseda maapealsete märkide vastu ka oma kuulipildujatega ja kahuritega, kuid need relvad on siiski üldiselt kasutatavad peamiselt õhulahingus nii pealetungi kui ka kaitse otstarbel. Sellest tingituna on tähtis, et lennuki kandejõud oleks võimalikult suurem, et suure kiiruse, tegevusulatus ja suure lennukõrguse juures lennuk suudaks tõsta võimalikult rohkem pomme, kuna sellest oleneb lennuväe kasutamise efektsus. Sellele juhtis muuseum lähelepanu marssal Foch juba 1921. a. saatelõnas V. Lefebre raamatule „Reini saladused“, milles ta, nagu kirjutab Groves, ütleb: „Lennuki kandejõud on suurenenud.

Võrdlevaid andmeid lennukite võimete arengu kohta.

Aasta	Maksi- maalne kiirus km/t.	Tõusukiirus		Lagi m	Pommide kaal kg	Lennu- ulatus* km	Tegevus- ulatus km	Relvastis
		m	min.					
H ä v i t a j a d.								
1918.	180—200	5000	25—30	7000	—	250	100	2 liikumatut klp.
1936.	375—440	5000	7	10—11000	35—40	700—800	280—320	2—4 liikumatut klp.
1938.	485—570	5000	7	12300	35—60	800	320	või 1 srt. + 2 klp. või 2 srt. + 1—2 klp. või 8 klp.
L u u r e l e n n u k i d.								
1918.	150—160	5000	40—45	6500	100	450	180	1—2 liikumatut klp., 1 liikuv klp.
1936.	300—330	5000	8—9	10—10500	250—300	1000—1500	400—600	1—2 liikumatut klp., 1 paaritatud liikuv klp. ja sageli veel 1 klp. lennuki põhjas.
1938.	350—440	5000	6—8	11200	400—600	1500—1800	600—720	1 srt., 1 liikuv klp.
P o m m i t u s l e n n u k i d.								
1918.	125	4000	50—55	4000—5000	400—600	500	200	3 liikuvat klp.
1936.	275—410	4000	12—18	6000—7500	1000—2000	1000—2000	400—800	2 paaritatud, liikuvat klp.
1938.	380—460	4000	10	kuni 10000	2000—4200	3000—4200	1200—1680	3—7 klp. asukohta.

* Tegevusulatus = $\frac{\text{lennuulatus}}{2} - 20\%$.

Peagu igapäev teostuvad täiendused, mis võimaldavad tõsta üha suuremat ja suuremat koormat. Need täiendused toovad kaasa uusi laialdasi võimalusi mürkgaaside kasutamiseks. Pommid, millede purustamisjõud kogu aeg kasvab koos nende mõõtega, on tundlikuks muutunud mitte ainult sõjaväed, vaid nende näol on tõusmas uus oht tagalale ja asulaile ning terveile elukeskusile ja rajoonile.²

4. Lennuväe mitmekülgsus ülesannete täitmisel.

Peale luuretegevuse nõutakse lennuväelt ka mitmesuguste teiste ülesannete täitmist.

Koostöös teiste väeliikidega on lennuvägi abistavaks väeliigiks ja tema ülesanded tavaliselt reguleeritakse vastava väeliigi või väeliikide lahingueeskirjadega. Meil on lennuväe ülesanded fikseeritud „Lahingueeskirja“ §§ 40—48 ja 150—154 ja „Jalaväe eeskiri, II osa“ §§ 182—187. Üldiselt lennuväe ülesanneteks lahingu ettevalmistamisel ja lahingus on luure ja sidepidamine abistava väeliigi kasuks, tulekontroll, vastase tegevuse takistamine lahinguvälja läheduses ning teiste väeliikide löökide toetamine ja vastase löökide paralüüsimine. Lennuväe kasutamiseviis, intensiivsus ja mitmekesisus oleneb peagu alati täiel määral koostööd korraldavast maa- või mere-

väe juhust, kuna lennuväe juhi käes on ainult tehnilise ja administratiivala juhtimine koostööd teostavais lennuväeksustes.

Lennuväe kiirus ja tegevusulatus võimaldavad purustavate löökide andmist vastase kaugemas tagalas sõjategevuse mõjustamiseks. Lennuväe relvade võimsus annab nendele löökidele küllaldast materjalset jõudu, ja mis peaaegu avaldab moraalsel mõju, vähendades sõjatööstuse toodangut ja demoraliseerides elanikkonda. Seda näitas kujukalt ka Maailmasõda. Sakslaste õhuretkede materjalset kahjud Inglismaal 1915. ja 1916. a. olid päris tühised, ent sõjatööstuse toodang langes umbes 1/3 võrra. Seega siis lennuväe iseseisvaist ülesannetest on tähtsaim vastase tagala purustamine ja desorganiseerimine. Edasi lasub lennuväe õlgadel veel võitlemine vastase lennuväega ja osaliselt ka õhukaitse.

Viimasel ajal nõutakse lennuväelt veel kahesuguste ülesannete täitmist. Neist üks on — teiste väeliikide asendamine valve-, politsei- ja piirikaitse-teenistuses. Nende ülesannete täitmisel kasutavad lennuväe suure eduga inglased Indias, Väike-Aasias ja Aafrikas. Seejuures on tähelepanuvääriv, et lennuväe rakendamine sellaste ülesannete täitmisel osutub palju odavamaks kui teiste väeliikide tegevussuunamine.³

Viimaseil aastail nähakse lennuväes ka veel õhuhessantide ning vägede ja varustise

² Groves. Za dōmovoi zavesoi. 1934. a., lk. 171.

³ Groves. Za dōmovoi zavesoi. 1934. a., lk. 261.

transportide teostamisvahendit. Vägede- ja varustise transportide alal on lennuvägi töötanud eduga jällegi Aasias, Indias ja Aafrikas, kus inglaste suuremaid väekondisi ja tihti ka tsiviilelanikke on toimetatud õhu kaudu suurile kaugusile. Tuletagem vaid meelde Inglise koloonia evakueerimist Kabulist ja Inglise pataljonide ümberpaiknemisi õhuteel Kairost — Cape Towni Aafrikas. Mis puutub õhudeessantidesse, siis laiemaulatuslikke katseid sel alal on teinud peamiselt venelased ja, nagu nähtub ametlikest kokkuvõttest ja vastavast kirjandusest, suure eduga.

Kokku võttes on lennuvägi, evides suurt kiirust, teotsemisulatust ja võimalusi, võimeline täitma väga mitmesuguseid ülesandeid, peamiselt aga teiste väeliikide abistamist lahingus. Peale selle aga täidab ta veel iseseisvaid ülesandeid ja peamiselt tänu lennuväele on välja kujunenud totaalsõja mõiste, s. t. sõda kogu rahva ja kogu riigi territooriumi vastu.

Olenevalt ülesannete iseloomust on välja kujunenud ka lennuväe eriliigid. Viimaseid iseloomustab alljärgnev tabel, milles aga ei ole toodud mitte kõige hilisemaid uudissaavutisi lennukitüüpide alal, vaid seni kasutamisel olnud lennukite peamise massi omadused.

Riik	Lennukitüüp	Mootori võimsus HP	Maksimaalne kiirus km/t.	Tõusukiirus		Lagi m	Tegevusulatus km	Pommide kaal kg	Relvastis		Märkmeid
				m	min.				klp.	srt.	

H ä v i t a j a d .

N. Vene	J. 16	650/700	450	5000	6,5	9600	320			2		Tegevusulatus = lennulatus — 20% 2
"	J. 17. (Ts. K. B. 19)		450/490			11 300	360			6	—	
Prantsuse Inglise	Morane-Saulnier 406 Vickers Super Marine. Spitfire 1	860	490	5000	6,5	11 000	240			4	—	
Itaalia	Fiat G. 50	1050	570	5000	5,5	9000	320			2	1	
Saksa	Messerschmitt B. F. W. 109	850	460	5000	6,5	9500		144		8		
		950	520	5000	5'1"	11 400	290			4	2	

L u u r e l e n n u k i d .

N. Vene	Ts. AG-i -25 (D. R.)	900	260			7000						
Prantsuse Inglise	Potez 63 Westland A-39/34. „Lysander“	2× 700	440	5000	8,2	10 000	600			2		
Itaalia	Breda 65	825	375			800	100			2		
		870	425	5000	10	8000	560	144		3		

K e r g e d p o m m i t u s l e n n u k i d .

N. Vene	S. B. 2 „Katiüska“	2× 750	425	5000	11,5		480	600	2—4	1		
Prantsuse Inglise	Caudron 670 Bristol 142 M. „Blenhein I“	2× 220	405				1040	300	1	2		
Itaalia	Breda 88	2× 825	450	4570	8,8	9140	800	800	3			
Saksa	Dornier D. O. 17	2× 870	417				400	5				
		2× 600	445	5000	10	7000	600	750	4			

R a s k e d p o m m i t u s l e n n u k i d .

N. Vene	T. B. 3 (Ts. AG. 6)	4× 680	300	2000	12	5000	800	1500— — 3000	8			
"	A. N. T. 40 (M.J.-13)	2× 850	360			9000		1200	2	1		
Prantsuse Inglise	Farman 223 Handley Page H. P. 54 „Harrow I“	4× 1100	400	4000	10	8000	960	4200	1	2		
Itaalia	Savoia Marchetti S. 79. B.	2× 915	320			5850	800	2600	5			
Saksa	Dornier DO. 19.	2× 1000	415	4000	12'10"	8400	1000	1200	6			
		4× 650	380									

H. K.

Õhusõjast Läänes

inglise sõjakirjanduse valgustusel.

N-leitnant M. Grauer.

On juba möödunud peagu 6 kuud sõja ametlikust algusest Läänes. Tegelikult ent ei ole sääl õigupoolest sõda olnudki. Sõjategevust on küll olnud õhus ja meredel, kuid ka mitte just suures ulatuses. Eriti mis puutub õhusõjasse, siis Läänes ei ole veel ilmnenud sellast suurte õhujõudude-masside rakendamist enne sõja kuulutamist või kohe vahetult sõja algul, eesmärgiga vastase sisemaal hävitada mõjuvate löökidega tema tööstuslik ja sõjaline potents, nagu seda ennustati kindral Giulio Douhet' ja kol. Vauthier'i doktriinide kohaselt.

Kuid vastaspoolled Läänes ei varja oma sõja- ja ajakirjanduses kindlat veendumust, et saabub aeg, millal nende õhujõud paisatakse ulatuslikumasse tegevusse, kus ilmnevad suurte ja moodsete õhujõudude tohtu mõju, kui nad teotsevad täie jõuga.

Käesolevate ridadega on püütud inglise sõja- ja ajakirjanduse andmeil vastust leida järgmisile küsimusile:

1. milles on seisnenud vastaspoolte senine õhujõudude tegevus Läänes,

2. missuguseil põhjusil ja kaalutlusil pole seni Läänes õhujõudude löögijõudu — pommituslennuväge — ulatuslikumalt tegevusse rakendatud ja

3. millal, kuidas ning kumb vastaspool püüab esimesena alata otsustavuse saavutamist õhujõududega.

I.

Kuna õhujõudude masse Läänes seni veel ei ole tegevusse rakendatud, siis inglise sõjakirjanduses võidakse praegu märkida nn. õ h u j õ u d u d e e l l a h i n g u i d, mis juba sõja algusest peale ilmnesisid kolmes eri kujus:

- sõjapropaganda teenistuses lendlehtede ulatusliku pildumisega õhust;
- koostöös maaväega peamiselt luurening fotolendudega ja
- koostöös mereväega ranna- ning laevade konvoeerimis-patrulliteenistusega ja õhustkallaletungiga vastase sõja- ning kaubalaevadele.

Miks inglased pildusid sõjalennukeilt nii palju lendlehti kui vähe pomme? Inglased väidavad, et esiteks nad on otsustanud mitte alata esimesena tsiviilelanike pommitamist.

Teiseks nad polnud kindlad, missugust osa mängib lennuvägi Läänerindel ja seepärast säästsid oma õhujõude „suureks mänguks“. Kolmandaks võidi lendlehti alla pilduda suurelt kõrguselt, mistõttu Saksa õhukaitse tulel võimaldus lennukeid üksnes harvadel kordadel tabada, pakkudes seega lendlehtede pildujaile vigastamata jäämiseks soodsemaid võimalusi kui pommitajaile, mis madalal kõrgusel pidanuksid otsima väikesi sõjalisi märke.

Väljapaistva koha briti lennukite tegevuses evivad luure- ja õhufotolennud, missuguseid sooritati tihti koos lendlehtede pildumisega. Luurelendudega olevat lennatud üle kogu Saksamaa võrdlemisi väikeste kaotustega, sest kiirete ja kõrgete lendudega välditi ka siin sakslaste tõhusat õhukaitse tuld. Nimetatud lendudega olevat kogutud andmeid vastase väeliikide tegevusest nii Läänevallil kui ka tagalas. Samuti tehtud kindlaks kõik vastase peamised õhu- ja merebaaside asukohad. See ülesanne ei olevat kerge. Võimalikult täpsemate andmete saamiseks luureohvitserid ei saa piiruda üksnes vastavate kohtade üksikfotodega, vaid peavad teostama korduvaid ja eriaegseid fotolende. Seejuures ehitiste täpse kuju üle otsustatakse päikese asendist sõltuvate varjude järgi. Korduvate luurelendudega märgitakse vaadeldavas rajoonis ka vastase poolt teostatavaid muudatusi. Inglased tunnustavad, et ka sakslased olevat teostanud mõningaid õnnestunud luurelende, kuid viimaste arv ega tulemused ei olevat võrreldavad liitlaste edukate luurelendudega.

Kuigi inglise sõjakirjandus hindab liitlasi üleolekus õhuvõitlusis ja luurelendudes, siiski ei saavat nad sama ütelda sooritatud õhustkallaletungide kohta. Pealetungil liitlased olevat vähem edukad kui kaitsel. Kieli rajoonis vigastati kaht saksa sõjalaeva. Helgolandile sooritatud esimese lennuretketulemustest ei ole inglasil midagi teada. Borkumi merebaasile sooritatud lennuretkel vigastati kaht merelennukit. Teiskordsel Helgolandil pommitamisel 03. 12. 39 vigastati kaht saksa ristlejat ja üht merelennukit. Enne jõulupühi oli Helgolandil lähedal suurim õhulahing, millest võttis osa inglaste poolt 32 (sakslased ütlevad 52)

ja sakslaste poolt 100 lennukit. Kuid ka sel õhulahingul ei olnud iseenesest mingit tähtsust strateegilisele seisukorrale.

Sakslaste poolt sooritatud õhustpommitamiste kahjud pole samuti suured. Scapa Flow's vigastati „Iron Duke'i“. Firth-of-Forth'is oli 69 langenut. Vigastati hävitajat „Mohawk'i“ ja ristlejat „Southampton'i“. Inglased lisavad, et sakslased olevat õhustpommitamisel kaotanud ¼ oma pommitusretki sooritavaist lennukeist.

Kõigil pommitusretkil ilmnenu, et õhustpommitamiste täpsus olevat palju väiksem kui loodetakse. Seejuures ei loodeta küll saavutada samasuurt täpsust kui rahuageis olukorras, — näit. sõjalaevadele sooritatud õhustrünnakuil olevat resultaadid minimaalsed, — kuid siin peab ka meenutama kaht asjaolu: esiteks, et õhustpommitamisi takistab märgi läheduses õk-relvade tuli ja teiseks, et nimetatud pommitamisi olevat teostatud väikeste lennuüksustega äärmiselt raskesti tabatavate märkide vastu, mis ei anna ulatuslike õhustpommitamiste efektiivsusest õiget pilti.

Briti sõjakirjanduses üteldakse, et saksa baasidele väiksemaid kallaletunges sooritades inglise rasked pommitajad on sunnitud täitma kaugmaa-hävitajate ülesandeid; ja kui seejuures üksikud pommitajad on õhuvõitlusis suutnud pareerida sakslaste hävitajate rünnakuid, siis see tõestavat briti pommitajate tehnilist paremust.

Inglased märgivad, et sellal, kui sakslased valmistuvad ulatuslikeks ja koordineeritud kallaletungiks, nad püüavad alatasa liitlaste tähelepanu kaita ootamatute ja uute võitlusviiside kasutamisega õhujõudude tegevuses. Seejuures on kaalutud gaasirünnaku võimalusi lennukeilt mürkgaasi piserdamisega. Kuigi viimasele on raske leida tõhusaid vastuabinõusid, siiski olevat inglased leiutanud meetodi, mille kasutamisega vastane ei suvatsevatki g-rünnakut teiskordselt teostada. Missuguseid vastuabinõusid nad kasutavad, seda arusaadavalt põhjusil nende sõjakirjandus ei avalda.

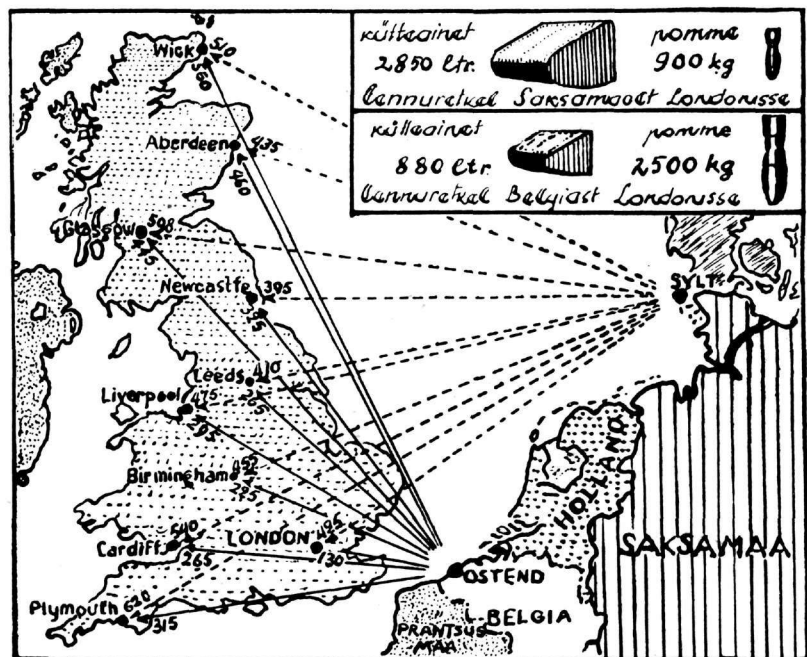
Eriliselt suurt üllatust valmistas liitlastele, kui sakslased hakkasid lennukeid kasutama meremiinide asetamiseks laevasõiduteedele. Kuna mineeritavad rajoonid (jõesuudmed, laevasõiduteed) moodustavad laiapinnalisi märke, siis on neid palju kergem leida kui mõnda õhustpommitatavat sõjalist üksikmärki, nagu sõjalaeva, sadamat, tehast, aerodroomi jne., mis pealegi on kaitstud õk-relvade tulega. Pealegi võib miine asetada pimedail õil ja pilvede ning udu kattel, mispärast seesuguse tegevuse vastu on raske leida vastuabinõusid.

Kokku võttes selgub, et vastaspoolte õhujõudude senine tegevus seisnes:

- sõjapropagandas, lendlehtede pildumise, ja
- luure-, vaatlus- ja õhufotolendudes, — rannapatrulli- ja kaubalaevade konvoide patrulliteenistuses, — laevasõiduteede mineerimises, — vastase sõja- ja kaubalaevade ning baaside vähemalatuslikes pommitamises.

Nimetatud tegevus inglise sõjakirjanduse andmeil ilmnenu:

- liitlaste hävituslennukite üleolek vastase omadest õhuvõitlusis, — liitlaste aktiivsem ja väikesi kaotusi kandnud luuretegevus õhus, — sakslaste aktiivsem ja rohkem kaotusi kandnud õhustpommitamine.

Lennukaugused (meremiilides) Saksamaa ja Belgia lennubaasidest Inglismaa keskuste õhustpommitamiseks. (1 miil=1853 m.)

II.

Missuguseil põhjusil ja kaalutlusil pole seni kumbki vastaspool Läänes oma õhujõudude löögijõudu — pommituslennuväge — ulatuslikumalt tegevusse rakendanud, nagu seda loodeti?

Sakslased toimisid strateegiliselt täiesti õigesti, kui nad hoidusid oma jõudude kyllustamisest Läände ajal, kui teostasid sõjakäiku Poola, kuhu ka enamik nende õhujõudusid suunati. Pärast Poola vallutamist oli neil vajalik hinge tõmmata, et korraldada vallutatud maad ja koondada oma jõudusid uueks pingulduseks.

Miks inglise „Royal Air Force“ ega prantsuse „Armée de l’Air“ ei kasutanud võimalust sakslaste löömiseks ulatusliku õhustkallaletungiga Saksamaale ajal, kui sakslaste osa õhujõudusid oli seotud Poolas, selleks olnud mitmesuguseid põhjusi.

Nagu eespool tähendatud, liitlased polnud kindlad arvamuses, missuguseks kujuneb õhujõudude osa alanud sõjas. Inglise mainivad, et ei Hispaania kodusõda ega ka kiirelt lõppenud Poola vallutamist ei või vaadelda kui eeskujusid hinnanguks, millele baseerub ja missuguseks kujuneb ulatuslikum õhusõda. Näiteks Poola vallutamine arenes tingimuses, kus poola lennukid polnud sõjaks ette valmistatud ja samal ajal saksa lennukid olid omaduseliselt ja arvuliselt määratu ülekaal. Saksa lennukid arvuliselt suurust hindasid liitlased isegi sellaselt, et kui nad otsustasid Poola vallutamise ajal sakslasile kallale tungida, nad leidnuksid arvuliselt ülekaalukamaid vastase õhujõude enda vas-

las, kuigi viimased oluksid jaotatud kahte ossa.

Inglise teadlikud, et uinak õhusõjas on võimaldanud Saksamaal veelgi suurendada oma õhujõude, kuid see võimaldas sedasama ka liitlasil veel suuremal määral. Kumb võidab selle toodangu-võidujooksu? Inglise usuvad, et nemad, kuigi sakslased evivad head organiseerimisvõimet ja nende lennukitööstused on kavandatud tohutuks seerialiseks tootmiseks.

Liitlaste õhujõudude suurendamises märgitakse soodustavate asjaoludena dominioonide kaasabi ja USA sõjariistade embargo kõrvaldamist.

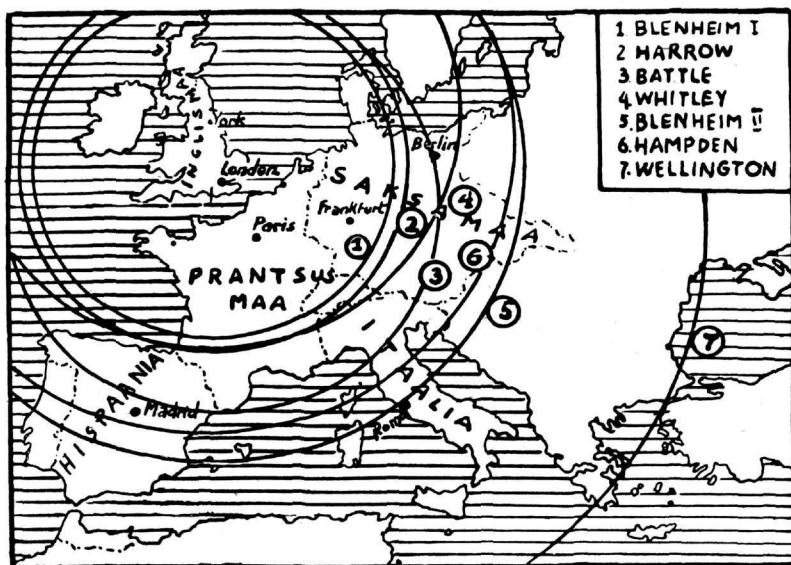
Dominioonide kaasabi ilmneb hiiglasliku väljaõppekava teostamisel, kusjuures Kanada on kujunenud kogu impeeriumi lendava koosseisu väljaõppekeskuseks. Nii samuti saabub pidevalt Läände Kanada lennukitööstuste saadusi.

Ameeriklaste sõjariistade embargo kõrvaldamine on võimaldanud inglasil täiendada oma erilisi õppelennukeid. Kui inglised ei kavatsevat rakendada ameerika lennukid esijärgu lahingulennukeina, siis on prantslased aga tellinud rohkesti Ameerikast ka lahingulennukeid. Inglise loodavad, et ameeriklased on suutelised laiendada oma lennukitööstusi sama massiliseks toodanguks nagu nende autosuurtööstused.

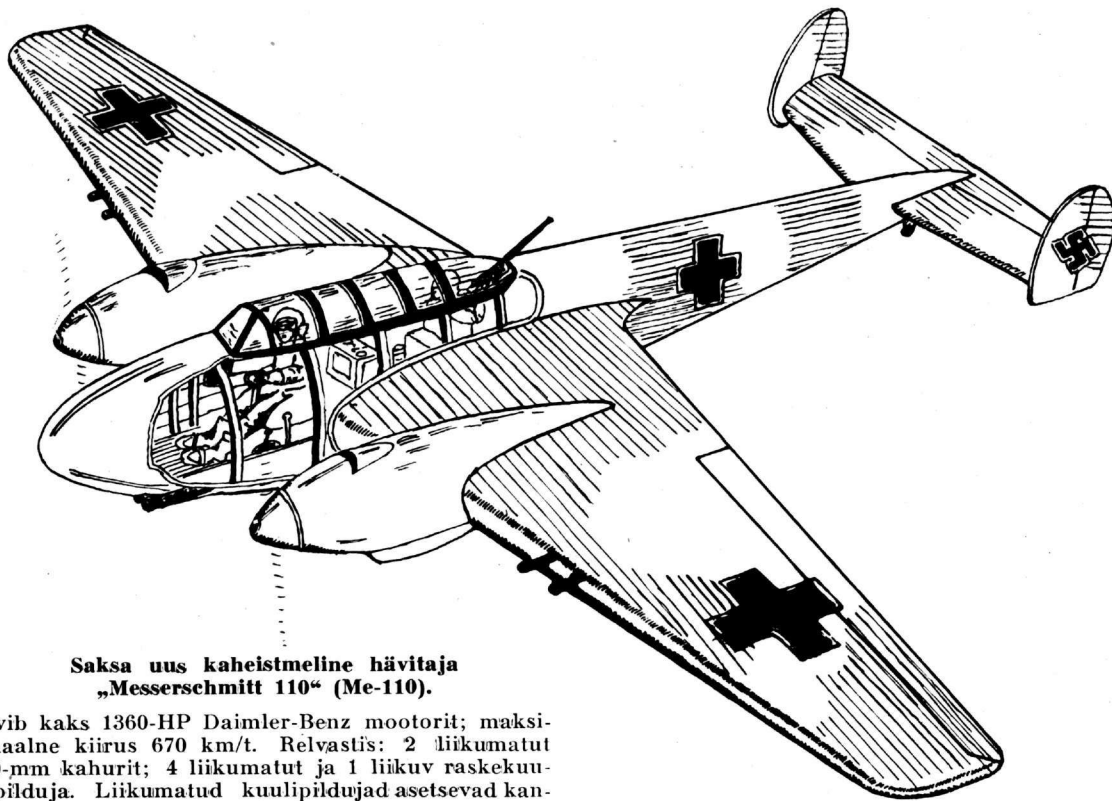
Seega arvuliselt liitlased ei olevat veel saavutanud ülekaalu sakslaste õhujõududest. Kuid peatselt võivat nad seda märkida.

Hinnates poolte õhujõudude tehnilist väärtust, inglised ütlevad, et õhusõda

on tehniline sõda. Maailmasõjas kogenud lendurid tähendasid alatasa, et tehniline üleolek on võrratu tähtsam arvulisest üleolekust. Ka nüüd eelistatakse arvuliselt väiksemaid kuid tehniliselt parimaid lennukoondisi. Siin ei tohtivat aga liialdada: suurest tehnilisest üleolekust ei piisa, kui arvuline üleolek on väga suur. Küll aga võib tehniline üleolek tasakaalustada arvulist ülekaalu, sest võitu õhus ei saavuta üksnes suured, vaid parimate lennukite omadustega koondised. Seda õppinud inglised Fokkeri „piitsade“ ajal Maailmasõjas ja seda nad ei unustavat nüüdki.

Briti pommitajate tegevusraadiused.

Saksa uus kaheistmeline hävitaja
„Messerschmitt 110“ (Me-110).

Evib kaks 1360-HP Daimler-Benz mootorit; maksimaalne kiirus 670 km/t. Relvastis: 2 liikumatut 20-mm kahurit; 4 liikumatut ja 1 liikuv raskekuulipilduja. Liikumatud kuulipildujad asetsevad kandiibades, kummaski 2.

Inglise sõjakirjandus üksmeelselt mainib, et liitlased evivad küll väikest, kuid siiski selgepiirilist paremust vastase materjalosa üle. Inglise hävitajad olevat kiiremad kui prantslaste omad ja isegi kiiremad kui saksa *Messerschmitt*'id (v. a. viimane tüüp — Me-110). Prantsuse masinad on küll viimaseist aeglasemad, ent evivad suuremat manöövrivõimet.

Inglased mainivad, et sakslasil olevat ainsad kahemootorised hävitajad *Messerschmitt 110* tüüpi, mis vaatamata oma raskele relvastisele (rohkem kui üks suurtükk) on hea manöövrivõimega. Maksimaalne kiirus ületavat inglase „*Super Marine Spitfire*“i, seega üle 650 km/tunnis. Arvestatakse ka sakslaste uut kiiret kahemootorist *Junkers 88*, kuid selle lennuomadusi täpselt ei tunta. Kopenhaagenist saadud teadetele olevat sakslased valmistanud täiesti uusi pommituslennukite tüüpe, mis on suutelised Inglismaale lendama 1½ tunniga. Kuigi mõlemad pooled võivad panna õhku tulevikus kiiremaid ja suurema kandevõimega pommitajaid kui praegu, siiski inglased ei usu, et sakslaste konstruktorid oleksid suuremad nõiaakunstnikud kui nende omad.

Rääkides USA-st saadavate lennukite tehnilisest väärtusest, inglise sõjakirjanikud mainivad, et kui USA reisi- ja trans-

portlennukid on maailma parimad, siis nende sõjalennukid olnud lennuliselt omadusilt inglise omadest halvemad. Kuid ameeriklaste katsed on olnud tagajärjekad. Siinjuures mainitakse nende uut *Curtiss* hävitajat, vedeljahutusega 2200-HP *Allison* mootoriga. Senine *Curtiss*, mida prantslased kasutasid, meeldis neile suurepärase manöövrivõime tõttu. Uus *Curtiss P-36* arendavat kuni 720 km/t. kiirust.

Hinnates liitlaste lendava koosseisu m o r a a li, inglased ütlevad, et need, kes tunnevad liitlaste õhujõudusid, teavad, et ei olevat paremat inimmaterjali kui liitlasil, kellede lendurite sõltumatu ja tarmukalt julge vaim jäävat murdmatuks raskemaiki õhuvõitlusis. Inglise lendurid aga teavad, et nende vastasedki on hästi varustatud ja alati valmis oma ülesandeid täitma suurima riski ning võitlusnuga, ja seega nad ei alahinda oma vastaseid.

Kokku võttes mõlemad vastas pooled on väitnud ulatuslikke õhustpommitamisi järgmisil sõjalisil põhjusil:

- sakslased olid sõja puhkemisel seotud Poola sõjakäiguga, mille lõppedes hakkasid parandama sõjakäigul saadud kaotusi ja sõjaks liitlaste vastu ulatuslikult ette valmistama;
- liitlased, kuigi evisid tehniliselt ja

moraalselt (nende arvates) üleolevaid õhujõude, püüdsid enne üldise õhusõja tekkimist saavutada vastasest arvulist ülekaalu, milleks suurendasid toodangut ja kiirendasid väljaõpet.

III.

Inglaste arvates väärib tähelepanu asjaolu, et Poola vallutamisel saksa lennuväe tegevus oli lähedaselt kokkukõlas maapealsete vägede tegevusega. Varsnavit ei pommitatud lihtsalt tema purustamise eesmärgil, vaid selleks, et temale tungiti kallale maavägede poolt, milleks oli tarvilik keskuse kahjustamisega ühendusteede ja sidepidamise katkestamine. Selle õpisenärgitakse, et moodne staap ei pommita enne, kui vastav õhustpommitamise plaan on kokkukõlas maajõudude üldise tegevusplaaniga.

Seni on Suur-Britannia pinguldused peamiselt suunatud blokaadi kõvendamisele, milles nende õhujõud on etendanud vähemtähtsat osa igas ofensiivses tegevuses. Õhujõud olevat seni aktiivsel kaitsel, aga mitte pealetungil. Õhujõududel ei olevat hinnatavat mõju majanduslikus sõjas blokaadi tugevdamisele. Tähendatakse, et kui inglasil õnnestunuks kokkukõlasse viia õhustpommitamistegevust blokaadiga, järgnenuks kindlasti ulatuslikud õhustpommitamised. Inglise sõjakirjanduses ei märgita otseselt, et neil praegu oleks valminud või valmimisel suurem õhustpommitamise kaava kokkukõlas maavägede tegevusega. Juba rahu ajal oli nende strateegia põhimõtteks, et kaitse on parim pealetung. Kuid peab meenutama, et see doktriin toetub Maailmasõja-aegseile kogemusele ja ei tohitaks imestada vastupidises, kui seda sunnivad uued asjaolud ja olukorrad.

Inglise sõjakirjanduses mainitakse, et ulatuslikum tegevus õhus algab kevadel sakslaste initsiatiivil. Kuna seni ilmastikki ei olnud kohane ulatuslikeks pommitusretkiks, siis sakslaste tegevus õhus ongi seni piirdunud väikesis retkis, mille eesmärgiks on takistada ning leevendada liitlaste blokaadi tõhusust. Et laiemaulatuslikud pommitusrünnakud ei jää tulemata, kinnitavat asjaolu, et sakslased on suurendanud peamiselt oma pommituslennuväge, mis suhteliselt on väga suur osa kogu õhujõududest.

Peale nimetatud sõjaliste põhjuste, miks seni liitlased ei ole pommitanud Saksa keskusi, inglise ajakirjandus mainib Sõja Ülemnõukogu ja Sõjakabineti vastavaid

otsuseid, mis on tingitud sisepoliitilisist kaalutlusist.

Inglased on kogu aeg olnud valmis tõkestama sakslaste ulatuslikke pommitamisi ja samal ajal on nende pommituslennukid oodanud käsku pommitamisrünnakuiks. Samuti ka sakslased seisavad valmis inglaste ürituste pareerimiseks. Seega pooli hoidvat tagasi teadmine, et iga löök kutsub esile vastulöögi, kusjuures õhustpommitamised võinuks võitlevate poolte juures kergesti ja kiiresti areneda vastastikuseks pommitamiste-võitluseks, milles kordkorralt ikka vähem tehakse vahet sõjaliste märkide ja rahulike tsiviilelanike vahel. Seega kui üks pool läheb halastamatuks, siis vastab samaga ka teine. Algav põrmustamine tooks määratumaid surmaohvreid tegelikult sõjast mitte osavõtvate naiste, laste ja raudkade hulgas. Sellaseid halastamatuid õhustpommitamisi pole liitlased valmis algama põhjusel, et nad peavad kalliks iga oma kodaniku verd ja et nende maavägi pole veel transporditud Prantsusmaale. Poola vallutamise ajal näiliselt olnud selleks pommitamiseks soodne aeg, mis lühendanuks sõja kestvust, kuid mis oleks sündinud pärast Poola vallutamist.

Sellase pommitamisvõistluse praegu algamine ei pakkuvat liitlastele mingit hüvet, sest võidetav aeg töötavat rohkem liitlaste kui sakslaste kasuks. Sellase pommitamisvõistluse vältimine pole tingitud inglaste kartusest, vaid nad ei tahtvat mainitud „barbaarsusega“ alata enne, kui seda teevad sakslased. Otsustavaks teguriks kujunevat sõda maal ja merel. Kui sääal sõda jõuab kriitilisse järku, siis algavad ka halastamatud ning ulatuslikud õhustpommitamised.

Seega õhupomm ei ole sõjatempot kiirendanud nagu arvati, vaid isegi aeglustanud. Selle asemel et käimasolevat sõda algusest peale olnuks Läänes kiire ja vihane, mis ületanuks oma metsikuselt kõik eelmised sõjad, on praegune sõda alanud aeglaselt ja ettevaatlikult. See sõjavankri liikumise ettevaatlik algus olevat sõltunud õhupommi mõjukusest. See on rahuaegseist ennustusist esimene üllatavaimalt erinev tulemus!

Allikad:

„The Times“, „The Aeroplane“, „R. A. F. Quarterly“, „Journal of the Royal United Service Institution“, „The War Weekly“ — 1939, 1940. Liddel Wart. „Air Defence of Great Britain“ — 1939.

O. E. Schüddekopf. „Britische Gedanken über den Einsatz des Luftheeres“ — 1939.

Põhja-Ameerika Ühendriikide õhujõud.

Põhja-Ameerika Ühendriikide sõjajõude ajaloolises arenemiskäigus võib tähele panna rohkem kui kuskil mujal riigis teravat kontrasti rahulike ajajärkude täieliku passiivsuse ja sõjaaja või sõjaohu puhul ilmneva otsekuu palavikulise tegevuse vahel. Peagu kõik, mis sääl on tehtud relvastatud jõudude arendamise alal, on toimunud järskude, ootamatute hüpetena. Rahu ajal ameeriklastel on kalduvus unustada, et sõjaohu puhuks on vajalik end pidevalt ja kavakindlalt ette valmistada, ja kui see oht ükskord tekib, siis tuleb neil paratamata keskenduda selle ohu pareerimiseks kõik oma maa ja rahva potentsiaalsed jõud, mis kahtlemata on ka suurimaid maailmariikide peres. Nii kujunebki neil paratamatuks saavutada võib-olla mõne kuu kestel seda, mis pidanuks olema ette valmistatud juba aastatepikkuse tööga.

Sellase mentaliteedi tekkimise üks olulisemaid põhjusi on olnud USA geopoliitiline olukord. Eraldatuna oma tõsistest vastastest määratumate veteväljadega, pole USA elanikel kunagi põhjust olnud karta tugeva vastase kallaletungi. Nad on võinud alati ise otsustada — kus, millal ja kuidas nad tahavad sõidida, ja peagu igasugune sõjategevus on neil kujunenud ekspeditsiooniks väljaspoole oma riigipiire.

Viimasel ajal aga on suuresti muutunud pealetungirelvade omadused, eriti lennuväe võimsus ja ulatus, mis ei jäta mõju avaldamata teatavas ulatuses ka USA olukorrale. Kui veel mitte kaua aega tagasi loeti suureks kangelasteoks lendu Prantsusmaalt Inglismaale, siis nüüd juba ookeanidki ei ole enam ületatamatud. Eriti kui veel kasutada ujuvaid baase, on kõik USA tööstuskeskused juba nüüdki vaenulistele pommitlennukitele kättesaadavad, ja kui arvestada lennuväe senist arengut, võib arvata, et ei ole kaugel aeg, kus üliõimsad pommitlennukid võivad muutuda suureks ohuks USA valdustele vahepealsete ujuvbaasideta. Kiiresti liikuva ja ootamatult ilmuva õhuarmee vastu võitlemine aga on hoopis midagi muud kui vaenuliste maa- või merejõudude tõrjumine. Siin juba enam ei jätku aega pikemaajalisteks ettevalmistusteks seda enam veel, et vastase lennuväe edukas tegevus võib suuresti takistada kõige selle läbiviimist, mida seni geograafilise olukor-

ra tõttu võis tegemata jätta kuni tegeliku ohu ilmumiseni.

On päris loomulik, et kõike eestoodud arvesse võttes on USA pressi veergudel viimasel ajal hakanud ilmuma ikka sagedamini vastavate eriteadlaste kirjutisi, mis seda küsimust puudutavad. Nii näiteks New Yorgi rahvuskaardi juht kindralmajor W. N. Haskell avaldas hiljuti, et üksi New Yorgi õhukaitseks ta loeb vajalikuks 200 õk-kahurit. Kuid USA kogu territooriumi kohta on olemas vaid 7 õk-suurtükiväe rügementi, milledest 4 on seotud Vaikse ookeani rannikul asetsevate baaside ja Panama kanali kaitsega. Käesoleval eelarveaastal ongi USA muude relvastuskulude hulgas ette nähtud 380 õk-kahuri soetamine, kuid seejuures pole midagi üteldud vastavate uute üksuste loomise kohta.

Üldse, kui arvestada Euroopas kehtivaid norme õhukaitse korraldamiseks maapealsete õk-vahendite abil, tuleks peagu kogu USA sõjavägi muuta õk-suurtükiväeks, sest niipalju on sääl objekte, mis vajavad kaitset õhuohu vastu. Järelikult tuleb seda kaitset korraldada mingil teisel viisil. Hävituslennuväega tuleb vaenulistele õhujõududele vastu astuda juba õhus nende tulekul ja pommituslennuväega anda lööke nende baasidele.

Peab silmas pidama seda asjaolu, et USA evib võimsaima lennukitööstuse kogu maailmas. Juba rahu ajal tuleb sel tööstusel rahuldada maailma kõige arenenuma tsiviil-lennuliinivõrgu nõudeid, rääkimata väljaveost. Kümnete tuhandete km pikkuste

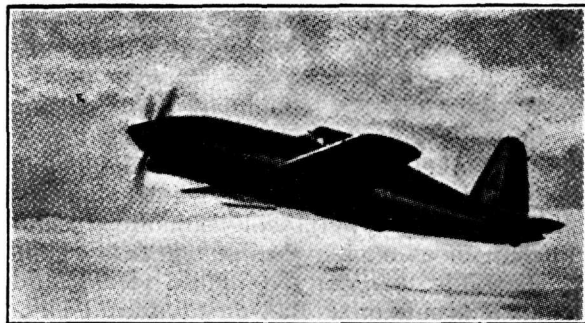

USA 27. Lennueskadrilli
I grupp hävitajaid manöövrell.

lennuliinide ülalpidamine ja teenimine nõuab määratumat lennukiteparki ja suurt hulka eriteadlaste kaadrit. Selle tagajärjel ongi USA lennutööstus sammunud kaugel ees teistest riikidest juba rahu ajal, nii valmistatud lennukite arvu poolest suhteliselt eelanike arvuga kui ka lennukitööstuste hulga poolest.

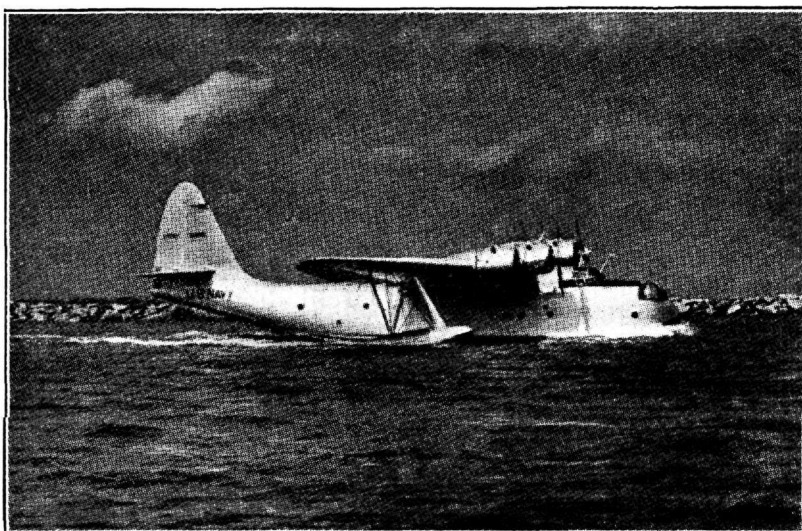
Sõjaohu tekkimisega Euroopas aga suurendati USA lennukitööstuste toodangut mitmekordseks. Sel alal teotsevad suuremad ettevõtted nagu *Lockheed Aircraft*, *Curtiss-Wright* ja *United Aircraft* näiteks suurendasid oma tööliste arvu kolmekordseks.

Mis puutub aga eksporditavasse lennukitüüpidesse, siis peab mainima, et USA

„Vanguard“ — uusim hävitajatüüp.

Saavutas katsetel kiiruse 420 miili tunnis. Tõusukiirus 1 miil minutis. 1600-HP substratosfäärne mootor „Pratt & Whitney“ võimaldab tal tõusta 40 000 jala kõrgusele.

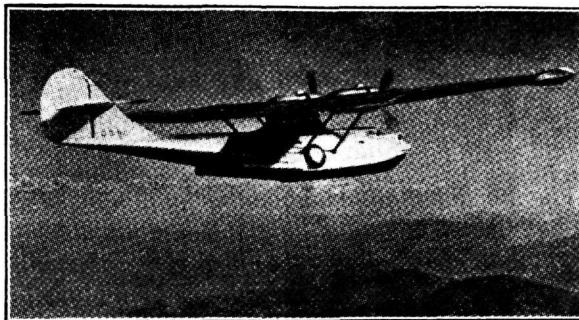

Lendav „Dreadnought“ Sikorski konstruktsioon.

Seda tüüpi lennukit kasutatakse patrulliteenistuseks USA rannikuriibas Atlandi ja Vaiksel ookeanil. Lennukaugus = 10 000 miili.

saadab välja vaid nn. teise kategooria mudelid, reserveerides paremad tüübid ja viimased uudissaavutised oma lennುವೇle. Viimaste omadusist annab võrdleva pildi see asjaolu, et isegi eksporditavad lennukitüübid, mis kuuluvad n. ü. teise kategooriasse, ületavad Euroopa parimaid lennukitüüpe, milledeks on praegu saksa *Messerschmitt* ja inglise merelennuki tüüp *Super Marine Spitfire*. Mõlema nende kiirus on ca 355 miili tunnis, kuid USA viimased hävitustlennukitüübid evivad kiirust 420 miili tunnis, kusjuures tõusukiirust nad võivad arendada 1 miil minutis ja tõusta kuni 40 000 jala kõrgusele. Seega pole kahtlust, et USA evib praegu kiireimaid hävitustlennukitüüpe. Kuid ka lennukite suuruse ja lennukauguste suhtes on tal vaevalt võistle-

jaid. Vaja vaid meenutada Sikorski hiiglaslikke hüdroplaane või nn. lendavaid *Dreadnought*'e, mis võivad sooritada teekonna pikkusega kuni 10 000 miili. Seega neile lennukitele ei tekita mingisugust raskust kontrollida veteriba 500 miili sügavusega rannikult (täiskoormatise pommitajate tegevusraadius) ja vastase aviobaaside ilmumine selles veteribas on nende poolt kohe avastatav. See asjaolu võimaldab avastatud baaside hävitamiseks ka viibimata välja saata vahetult ülemjuhatusse käsutuses olevaid õhujõude (*G. H. Q. Air Force*). See lennுவಾಗಿ, mis ei kuulu mitte sõjaväe koondiste ja

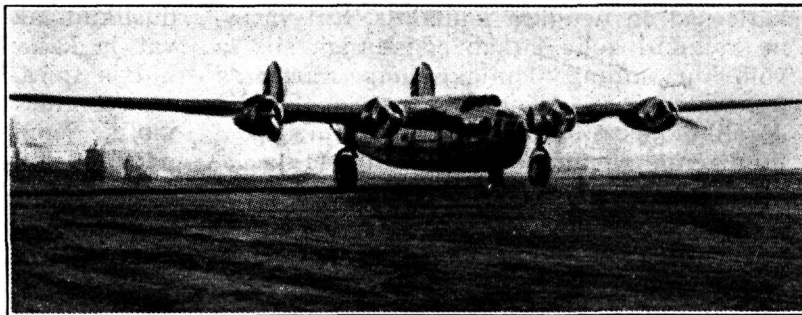
Merelennuväe uusim hävitajatüüp „XPBY-5a“.

Võib laskuda nii vee kui ka maa peale. Saavutas katsetel kiiruse 420 miili tunnis. Välimuselt tuletab meelde „PBY“ tüüpi, mis sai kuulsaks lendudega Havai saartele.

üksuste koosseisu, on koon-
datud järgmistele aerodroo-
midele: *March and Hamil-
ton fields* — *California*
Mitchel fields — *New York*,
Selfridge field — *Michi-
gan*, *Langley field* — *Vir-
ginia* ja *Barksdale field* —
Louisiana. Ükskõik milli-
sest mainitud punktist on
kohe valmis välja lendama
pommilennukite eskadril-
lid, milleles *Boenig* ja
Douglas tüüpi lennukid
näiteks evivad tegevusraa-
diuse kuni 750 miili. Peale selle hävitus-
lennuväe eskadrillid astuvad vaenlase õhu-
jõududele vastu juba merel, enne veel kui
need jõuavad mandri kohale.

USA lennugrupp evib veel üht olulist pa-
remust, mis tunduvalt suurendab ta võim-
sust, — see on pommitamiseks kasutatav
Sperry-tüüpi sihik. Viimase konstruktsioon
on üks suurimaid praegusaegseid sõjasala-
dusi. Selle sihiku abil saavutatud tulemused
on peagu usutamatud. Kinnitatakse, et
18 000 jala kõrguselt on võimalik tema abil
heitä pommi isegi tündrisse, kuna 24 000
jala kõrguselt võib tabada märki, mille
pindala on 200 ruutjalga. Muidugi need
andmed on võib-olla liialdatud, kuid fakt
on see, et ka pommitamistabamuse suhtes
on USA lennugrupp praegu esikohal.

Sperry-sihik annab tema kasutajale kaks
olulist paremust: kõigepealt ei ole vaja pom-

USA pommituslennuk „R-24“ tüüpi.
Kiirus 325 miili tunnis.

mitajal pikeerida, vaid ta võib rahulikult
heitä alla oma pommid nii suurelt kõrgu-
selt, millisel maapealsete õk-relvade tuli ei
ole eriti ohtlik; teiseks ei ole täpsete taba-
misvõimaluste tõttu vaja kaasa võtta väga
palju pomme ja seega on võimalik tegevus-
raadiust suurendada.

Kõik need eespooltoodud USA lennugrup-
paremused teevad ta praegu võimsaimaks
õhujõuks maailmas. Kui ka oletada, et
mõne tugeva vastase laevastik suudab likvi-
deerida USA laevastiku mõju ja tuua oma
aviobaasid Ameerika rannikust vajalikule
lennukaugusele, siis ikkagi USA võimsam
lennugrupp on suuteline niihästi tõrjuma vas-
tase õhusõjakaalungite kui ka hävitama kal-
laletungija baase.

Allikad: „Saturday evening post“ 02. 12. 39.
ja „News week“ 25. 12. 39.

A. B.

Taktika alalt.

Taktikalise ülesande nr. 11 lahendus.

Kitsustiku kaitsmine.

RATKOMPÜL 12. OLUKORRA HINNE.

I. Ülesanne.

Tegevuse iseloomult ülesanne on ette-
kavatsetud kaitse organiseerimine kitsus-
tikku läbiva suuna sulgemiseks.

Kaitseleik on 3,5 km lai. Osa sellest
langeb K ü ü t s u ja S a a r d e rabadele, mis
on raskesti läbipääsetavad. Lõigu aktiivne
osa, s. t. kitsustiku enese laius kitsamas
kohas, on 1,2 km. Arvestades minu käsu-
tusse täiendavalt antud relvi, tuleb oletada,
et suudan oma ülesannet antud lõigus
enamvähem tõhusalt täita.

Kell on praegu 0700. Lahinguvalmis
pean olema kell 1230. Seega aega positsi-
ooni organiseerimiseks on 5,5 tundi. Tule-
süsteemi loomiseks ja hädavajalisemate
kindlustustööde läbiviimiseks aeg on kül-
aldane.

Naabrid (paremal — II pat., vasakul —
luureeskadron) on minust eraldatud ees-
mainitud rabadega. Seega minu tegevus on
iseseisev.

II. Vastane.

Vastane on pealetungil. Täna hommikul
kell 0600 tema motoriseeritud ja soomus-
osad asusid siit ca 30 km kaugusel. Meie

katteosad on nendega kontaktis. Kui vastane koidikul kohe jätkab edasitungi, siis ta võib luua minuga kontakti kõige varem ca 5 tunni pärast, s. o. umbes kella 1200-ks. Järelikult pean olema lahinguvalmis pool tundi enne rüüli poolt määratud tähtaega.

Et aeglustada vastase lähenemist minu positsioonile, tuleb selle ees läbi viia teatavad purustustööd (tökestusteenistus), milleks kasutan pionereid.

Arvestades asjaolu, et vastane teotseb soomusosadega, tuleb erilist tähelepanu pöörata tangitörjele.

III. Oma jõud.

Minu käsutuses on ratturikompani täies koosseisus + 2 rk-rühma, tt-kahur, piirühm, mp-rühm, 2000 tt-miini, 300 kg lõhkeainet ja 30 spiraalvõrku. Miinid, lõhkeained ja spiraalvõrgud toimetatakse kohale rügemendi poolt minult määratud kohta.

Jõud ja abinõud on küllaldased kitsustiku sulgemiseks, välja arvatud tangitörjevahendid. Peab otsima võimalusi eeskätt looduslike takistuse kasutamiseks tangitörjeks.

Jõud on kohal, asuvad metsatukas Niidu talust kagus ja on valmis ülesande täitmiseks. III rühm on praegu poolik, sest saatsin temast 2 luurepatrulli (à 1 l-jagu) Kallime, Ristikivi ja Kuuütsa, Mätkäla suundadesse.

Laskemoonaga on kompani varustatud täies normis. Täiendust praegu ei vaja. Hommikusoogi on meeskond kätte saanud. Lõunasoogi annan välja kella 12 paiku, s. t. kui olen juba lahinguvalmis.

IV. Maastik.

Kestvate sadude tõttu on kitsustikku piiravad rabad läbipääsetavad vaid väiksemaile jalaväeosadele. Seepärast piirdun eeskätt vaatluse organiseerimisega rabade ja rakendamise kõik oma jõud vastase peale tungi seismapanemiseks kitsustikus endas, kuid ikkagi nii, et tiibu tarbe korral võiks siiski katta tulega positsiooni sügavusest.

Kitsustiku kitsam osa (1,2 km) asub umbes Allikivi t., Nirjuti t., Nurmeeveski joonel. Selle joone ees leiduvad looduslikud takistused, mida võib hõlpsasti täiendada ja kasutada tangitörjeks. Need takistused on: Nurmeeveski ees oja ühes oruga ja Nirjuti, Allikivi talude vahel olev kraav. Mõlemad kokku moodustavad looduslikke takistusi ca 700 m ulatuses. Jääb järele ca 500 m niisugust ala, kus loo-

duslikud takistused puuduvad (vasakul tiival ja keskel). Sääli võib kasutada tiimide ja spiraalid, asetades need sügavusse.

Võrreldes eesmainitud joont teiste võimalike joontega, selgub, et teised jooned on pikemad ja kuskil ei ole nii suures ulatuses looduslikke takistusi. Jään seepärast eesmainitud joone juurde, asetades esijärku 2 rühma (I ja II). Piirjoon nagu näidatud skeemil.

Esserva ees maastik on lahtine ja võimaldab igal pool head tulistamist. Raskusi on vaid Nurmee rajooniga, kus jalaväe tuli ei suuda takistada vastase kogumist sääli asuvaisse orgudesse. Sinna tuleb ette näha mp tuld.

Esserva taga löigu põhjapoolses osas maastik on kinnisem, lõunapoolses — lahtisem. Põhjapoolses osas seega on parem ühendus seljatagusega ja sääli kaudu on võimalik varu enam-vähem varjatud liikumine vasturünnakule. Lõunapoolses osas vasturünnakute sooritamine lageda maastiku tõttu on raskem. Seepärast vastase tõkestamist, kui ta peaks eesservast läbi murdma, teostan järgmiselt: varurühma (hiljem ka pionereid) paigutan ja hoian koos Eltre talust idas olevas metsas (vt. skeem); kui vastane peaks läbi murdma Nurmee rajoonis ja valguma sääli Eltre suunas, paiskan ta tagasi vasturünnakuga; kui vastane peaks läbi murdma lõunapoolses osas, siis selleks varurühm 3 jaoga organiseerib tõkestusjoone Kallika, Sõeru rajoonis, kuhu lahingu kestel asub minu erikorraldusel. Üks vastupanupesa tuleb asetada sügavusse põhja pool jõge. Seda tuleb teha kahel põhjusel: 1) et sääli oleks sügavusest tulev tuli vasakule tiivale ja 2) et vastase läbimurde puhul põhja pool jõge oleks võimalik teda tulega sügavusest kinni pidada, sest varurühma siirdumine vasturünnakule põhja pool jõge on raskendatud.

Pärast varurühma asumist tõkestusjoonele jääb minul ikkagi võimalus tarbe korral vasturünnaku teostamiseks piirühmaga, keda hoian lahingu alates koos ja käepärast.

Esserva taga, positsiooni sügavuses, väärrib tähelepanu kõrg. 24,1 rajoon, mis on tähtis seepoolest, et selle vallutamine vastase poolt avab viimasele läbipääsu kitsustikust. Kõrg. 24,1 rajoon aga on kaugel selleks, et seda algul kohe varuga sisse võtta. Tuleb talitada järgmiselt: juhtumil kui ei lähe korda vastast seisma panna Allikivi talu, Nurmeeveski joonel, siis kaitselõigu lõunapoolses osas asuv rühm varurühma tule kattel taandub kõrg. 24,1 rajooni, kus korraldub uueks vastupanuks. Samal ajal

põhjapoolne rühm tõmbub tagasi Eltre talust põhja poole suunduva oja taha, takistades kõrg. 24,1 haaramist põhjast.

Kõrg. 24,1 rajooni, samuti Eltre oja joont tuleb edaspidi võimalust mööda kindlustada. Seda võivad teha pionerid, kui nad vabanevad tõkestusülesannetest ja kui neid sündmustest olenevalt võib selleks kasutada.

Lahingueelpostid võiks asetada Raba-küla idaserva, Männiku, Kammi üldjoonele, sest sellel joonel on peagu kogu kaitseloigu laiuses avar vaatlus ja sääal asetsevad metsatukad ja võsad soodustavad lahingueelpostide lahtikiskumist.

RATKOMPÜL 12. OTSUS.

I. Mulje vastasest.

Vastase motoriseeritud- ja soomusosade väljajõudmist minu positsiooni ette võib halvema juhtumil oodata juba täna kell 1200.

II. Manöövri-idee.

Asun kaitsele kahe rühmaga esijärgus Allikivi, Nurmee veski üldjoonele; vastase pealetungi tõkestamiseks löügu lõunapoolses osas eeskätt tulega, olles valmis samal ajal likvideerima vastase sissemurdeid löügu põhjapoolses osas (kuni jõeni) varu vastulöökidega. Vastase lähenemist eesservale aeglustan purustiste sooritamise ja nende kaitsmisega.

Eesserv, sügavus ja julgestuspositsioon vt. skeem.

III. Jõudude jaotus.

1) Alates paremalt on esijärgus I ja II rühm. Piirjoon vt. skeem. I rühm tõkestab vastase pealetungi Raba-küla, Ärmiste rajoonist kõrg. 24,1 suunas, II rühm — Kalmee rajoonist Tõliste, Niidu rajooni suunas. KK tuleülesanded vt. skeem. Vaatlus välistel tiibadel rühmülde korraldada.

Lahingueelpostideks kummastki rühmast à 1 l-jagu. Asukohad vt. skeem. Eelpostid jäävad pi-rühmüli käsutusse ja taanduvad koos pi-rühma osadega (vt. allpool).

2) Rk-rühmade ülesanded vt. skeem.

3) Mp-rühmade ülesanded vt. skeem.

4) Tt-püssi ja tt-kahuri asukohad vt. skeem. Tulistamisalad:

— püss — põhja pool Koruste jõge;
— kahur — sektoris, mille piirid on: paremalt — Allikivi, vasakult —

Nirjuti talust loodes oleva turbaraba kaguserv.

5) Varus III rühm (esialgu kahe kk-jaoaga, pärast tervikult + pi-rühm). Asukoht vt. skeem. Ülesanne:

— olla valmis vastulöökideks eeskätt Nurmee üldsuunas;

— organiseerida toetusjoon... vt. skeem. Toetusjoonele asumine minu korraldusel.

6) Pi-rühm:

— valmistab miini- ja spiraaltõkkesid; asukohad vt. skeem. Lisa-tööjõud selleks I ja II rühmast;

— valmistab ette purustised (vt. skeem) ja kaitseb eesserva ees asuvaid purustisi koos lahingueelpostidega (käsutuses) vastase väiksemate osade pealetungi korral. Õhkimine pi-rühmüli korraldusel vastase suuremate jõudude pealetungi korral. Nurmee silla õhkimine minu korraldusel;

— pärast taandumist eesserva taha asub minu varru III rühmüli käsutusse. Rajoon vt. skeem.

Kiiremaks liikumiseks pi-rühm võib tarbe korral võtta rattaid I ja II rühmast.

7) Minu KP ja VP — vt. skeem. Side rühmadega lippude kood nr. 3 järgi ja virgatsitega. Signaalid:

— üldine alarm — rohelised raketid;

— tangialarm — valged raketid;

— tõkkesulede väljakutse öösi — punased raketid rühmülde või minu KP-st.

IV. Läbiviimine.

Kaitse organiseerimine algab kohe. Lahinguväljak kella 1200-ks. Selleks ajaks jagudel valmistada laskuripesad püsti laskmiseks ja need ühendada oma vahel jao-kaevikuks roomamiskraavidega. Eesserva ees olevate looduslike takistuste täiendamiseks esijärgu rühmülde korraldusel. Minu KP organiseerib varurühm, VP — II rühm. Tõkestusjoonel ehitada esialgu laskuripesad võrre laskmiseks. III rühm kella 1200 koondub temale määratud asukohta, (kui ei järgne vastupidist korraldust). Kindlustamistöde läbiviimine Eltre oja joonel ja kõrg. 24,1 rajoonis toimub minu erikorraldusel edaspidi.

V. Vajalised luureandmed.

Kas, mis suundades, kui suurte jõududega vastane tungib peale ja kaugele ta on välja jõudnud — rügülit ja ettesaadetud luurelt.

VI. Varustamine ja evakuatsioon.

Kompani voorijaod K ü ü t s a metsas. Toidu väljajagamine erikorraldusel mitte enne kella 1200-t.

HP — Liimu.

Rügemendi veokeil lasta vedada:

- Tt-miinid — Nirjuti, Nurme ja Kallika rajoonidesse;
- spiraalid — Sõeru'st läänes oleva küla ja Nurme rajooni;
- lõhkeaine — Nirjuti rajooni.

Talvsõda

N. Liidu sõjakirjanduse valgustusel.*

Kolonelleitnant J. Toomsar.

II.

Pealetungilahingu organiseerimisel ja läbiviimisel lumerohkel talvel kerkib rida küsimusi, mis meil ja nähtavasti ka mujal on alles lõplikult lahendamata. Siia kuulub eeskätt probleem, kui kaugemale pealetungivad üksused võivad liikuda suuskadel — kas kallaletungi- või rünnakulähtealuseni või on otstarbekas minna suuskadel koguni rünnakule. Teatavat selgust sellesse ja teistesse pealetungilahinguga seotud küsimustesse püüab tuua kombrig P. Smirnov „Krasnaja Zvezda's“ 18. 02. 40 nr. 40, kus ta märgib järgmist:

Pealetungi organiseerimist talvel mõjustab tunduvalt vaenlase kaitse iseloom. Kui talvine kaitse pole aegsasti ette valmistatud, siis ta evib katkendilist iseloomu, s. o. ta koosneb üksikutest vastupanusõlmedest ja toetuspunktidest asulate ja metsaalade läheduses. Eelosadena esinevad vaenlasel normaalselt suuskurisalgad, kes teotsevad liikuva kaitse (viivituslahingu) põhimõtetel. Lahingu-eelpostid asetsevad kas varem ettevalmistatud toetuspunktides, kui need on varustatud varjenditega, või taludes. Kaitsepositsiooni ette, eriti teedele vaenlane asetab miine või loob muid kunstlikke tõkkeid (raidtõkkeid, augud jne.).

Kõike seda tuleb pealetungijal arvesse võtta. Eeskätt saadetakse välja luureosa suuskadel sellase arvestusega, et ta suudaks aegsasti läbi vaadata kogu pealetungiriba eelväe ees. Tõkete kõrvaldamiseks antakse luureüksuste käsutusse pionere. Luureüksuste järel saadetakse välja erimeeskonnad suuskade tallamiseks.

Eelväe peajõud liiguvad ülalnimetatud suuskateedel või talvteel. Et kolonni pikkust

vähendada, on soovitav kasutada alljärgnevat liikumisskeemi: suuskurid liiguvad kahel pool talvteed (suuskateedel), suurtükivägi ja lahinguvõr — teel. Julgestusorganid olgu ümber kogu kolonni; erilist hoolt nõuab tiibade ja seljataguse julgestamine.

Saanud luurelt andmeid vaenlase kohta, eelväe ülem tutvub isiklikult maastikuga ja vaenlase asetusega, et siis organiseerida eelväe peajõudude kallaletungi. Kui vaenlasel pole veel kujunenud pidevat rinnet, tuleb suunata löök tema tiivale või seljalaha; võimaluse korral tuleb võtta vaenlane tangide vahele löökidega mõlemalt tiivaft.

Vaenlase tiibamiseks ja haaramiseks määratakse tugevad suuskurigrupid, mis soodseil juhtumel kõvendatakse tankidega. Kallaletungiks rindelt jäetakse väiksemad jõud; vahel piisab selleks eelkaitse-üksustest. Jalaväe ja tankide hargnemisel suurtükivägi ja miinipildujad asuvad positsioonidele, et toetada suuskurigruppide rünnakut. Eeskätt nad peavad maha suruma vaenlase tulepesad tiibadel.

Eelväe ülema käsutuses peab olema alati väike suuskuritest koosnev varu üllatuste pareerimiseks.

Pärast vaenlase julgestusosade tagasiviskamist eelvägi võtab enda alla soodse maastikujoone, kust toimetab vaenlase vastupanupositsiooni luuret, eesmärgiga kindlaks teha vastupanusõlmede ning toetuspunktide asukohad ja vahed nende vahel. Kui ilmasti kuulud lubavad, kasutatakse selleks ka luurelennukeid.

Peajõudude pealetungi-lahingukord moodustatakse vastavalt sellele, kuidas vaenlasel on kujunenud kaitseüsteem. Iga toetuspunkti ründamiseks määratakse omaette üksused, millede koosseis oleneb ülesandest; näiteks suurema vastupanusõlme val-

* Vt. „Sõdur“ nr. 7-8 — 1940.

lutamiseks tuleb määrata vähemalt kõvendatud laskuripataljon. Nende üksuste koosseisus, kes ründavad eelmisi (esimesi) vastupanusõlmi, peab tingimata olema suuskurigruppe; viimaste ülesandeks on vaenlast haarata ning anda talle lööke tiibadele ja seljataha. Vaenlasele sügavamale seljataha tungimiseks määratakse rügli või diviili korraldusel samuti suuskuritest koosnevaid salku.

Suurtükivägi teotseb kitsal rindel esialgu tsentraliseeritult. Kui aga maastik raskendab suurtükiväe tsentraliseeritud juhtimist, siis ta antakse jallaväeüksuste käsutusse. Kuna sügava lume puhul suurtükiväe tulepositsioonide ettevalmistamine osutub võrdlemisi keerukaks ülesandeks, siis tuleb seda teha aegsasti, kusjuures need positsioonid valitakse võimalikult vaenlase vastupanupositsioonile lähemale. Neile positsioonidele patareid teevad oma esimese „hüppe“ lahingu ajal. On aga lumi väga sügav, siis tuleb anda suurtükiväele abiks erimeeskonnad.

Ka talvel on kasulik lähenemine vaenlasele läbi viia pimeduse kätte all, enne koitu. Kallaletungi lähtealusel luuakse võimalust mööda varjeid, kus soojendavad endid ja saavad vajalist abi need võitlejad, kel seda vaja. Varjeid on soovitatav ehitada ka KP-dele.

Soodsetel meteoroloogilistel tingimustel luuakse rünnakule mineku eel suitskate.

Rünnak suuskadel teostatakse laial rindel ja hoogselt. Kui vaenlase kaitsepositsioon koosneb üksikuist kaevikuist, siis suuskurid, jäädes suuskadele, teotsevad peamiselt käsigranaatidega. Sel juhtumil, kui vaenlase positsioon kujutab endast pidevat kaevikut ühes jooksukraavidega, suuskurid lähenevad kaevikule suuskadel vaid käsigranaadi viskekaugusele (20—25 m), heidavad käsigranaadid vaenlase kaevikusse üheaegselt, vabastavad endid siis suuskadest ja jätkavad rünnakut harilikus korras. Suuskurite teotsemisviis rünnakul — kas suuskadel või suuskadeta — tuleb kindlaks määrata aegsasti, sest mahajäetavate suuskade kogumiseks ja kandmiseks on tarvis määrata vastav arv sõdureid.

On väga tähtis taotleda vaenlase vastupanusõlme rünnakut üheaegsete löökidega tiibadelt ja rindelt. Selleks suuskurisalgad, kes saadeti vaenlase seljataha, algavad kallaletungi võimalikult siis, kui hakkab kostma lahinguragin rindelt. Need

suuskurisalgad, olenevalt olukorrast ning antud ülesandest, kas ründavad vaenlase esimesi vastupanusõlmi seljatahant või teotsevad mõne sügavuses asetseva vaenlase osa vastu.

Kaevikutest välja löödud ja lumme aetud vaenlase osi tuleb lakkamatult jälitada tulle ja suuskurigruppide poolt.

Kui kaitsjal on kujunenud juba pidev rinne, siis see näitab, et tal on olnud aega ettevalmistustöödeks. Niisugusel korral vaenlasele on tõenäoliselt võrdlemisi tugevad lökkes vastupanupositsiooni ees ja sisemuses, samuti mitmesugused varjendid. Järeltult pealetung nõuab pikemaajalist ettevalmistust ja tegevus kujuneb kaitsepositsiooni läbimurdmiseks. Sügava lume puhul evib siin suurt tähtsust hoolikas maastiku luure, et leida sissemurdeks sobivaid rajooni, kus suudaksid liikuda tangid ja jallavägi suuskadeta.

Tõkete kõrvaldamine on hõlpsam öösi, kusjuures kasutamist leiavad pikendatud lõhkeaine-laengud, traadikäärid jne. Päeval kasutatakse tõkete kõrvaldamiseks miinipildujate tuld ja kui lumeolud lubavad, ka tanke.

Rünnakul ka sellases olukorras olgu igas kompanis osa sõdureid suuskadel. Need suuskurid peavad tormama esimestena vaenlase positsioonidele ja jätkama säällahingut, jäädes suuskadele. Kui lumi võimaldab teotsemist ka tankidel, siis suuskurid ründavad koos tankidega. Laskurid, kel puuduvad suusad, tungivad vaenlase asetusse ja jätkavad võitlust kaevikutes ja nende läheduses.

Et kuulipildujaid, miinipildujaid ja suurtükke kiiresti laskuritele järele aidata, selleks osutub vajalikuks igas pataljonis teepuhastajate meeskond.

Niipea kui õnnestus vallutada osa vaenlase kaitsepositsioonist, tuleb kohe hoolitse da selle eest, et mõned säilinud varjendid või muldmajad kohandataks sidumispunktideks ja haavatute pesadeks.

Rügemendi- või diviisiülemaal peab ka vaenlase pideva ning kindlustatud positsiooni ründamisel olema alati käepärast suuskuritest koosnev varu, mida oleks võimalik rakendada tegevusse kohe, kui vaenlane alustab kasvõi osalistki taandumist. Niisuguses olukorras võib taandumisteede äralõikamine vaenlast täielikult desorganiseerida. Eriti mõjuvad on suuskurite löögid koos tankidega taanduva vaenlase lõplikuks purustamiseks.

Pommituslennukite lahingutegevus.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 2 — 1940.)

Lahinguülesande täitmisel pommituslennukitel tuleb arvestada vaenlase aktiivset vastutegevust nii teel märgi suunas kui ka märgi kohal (vaenlase õk-patareide tuli ja hävituslennukite rünnakud või nende kombineeritud tegevus). Et sellases olukorras antud ülesanne siiski täita, peab iga pommituslennuk grupi (lüli, salga) koosseisus teotsema kindla kava kohaselt ja lennukite vahel peab valitsema lakkamatu koostöö. Siin annab viimaste sõdade õhulahingute praktika väärtuslikke õpiseid.

Kuidas toimub pommituslennukite endakaitse-võitlus hävituslennukitega?

Sellele vastamiseks vaatame kõigepealt, missugune peab olema pommituslennukite „käitumine“ lahinguülesande täitmisel. Oletame, et pommituslennukite grupp sai ülesande üksikute märkide hävitamiseks ja teel märgi suunas kohtas vaenlase hävituslennukeid. On muidugi suur kiusatus astuda nendega lahingusse, kuid seda ei tohi teha mingil tingimusel. Just vastupidi — tuleb hoiduda kohtamisest hävitajatega ja täita antud pommitamisülesanne, arvestades seda, et hävitajad on pommitajatest üle nii tulejõult kui ka manöövrivõimelt. Kui aga vaenlase hävitajad alustasid rünnakut ja lahing on paratamatu, siis pommituslennukite grupp, mitte hajutades lennukite rivi, avab kaitsetule ja jätkab lendu märgi suunas. Lennukiirus olgu sellane, et kõik masinad suudaksid hoida ettenähtud vahesid ja manööverdada vaenlase rünnaku korral. Kui grupi juht lendab maksimaalse kiirusega ja teeb seejuures järske pöördeid, siis grupi rivis ja tulesüsteemis tekivad lüngad; ka jäävad sel juhtumil üksikud lennukid teistest maha ja langevad vaenlase hävitajate saagiks. Teiselt poolt pole soovitatav lennata ka liig väikese kiirusega, sest siis vastase hävitajad suudavad teostada grupi vastu mitu rünnakut.

Et vähendada hävitajate tule mõju, pommitajatel on kasulik teha võnkeid horisontaalpinnast alla ja üles. Ka ei tohi unustada pommitajate „kirjutamata seadust“: kaitse seltsimeest, seltsimees kaitseb sind! Seda tuleb mõista nii, et kui ühe lennuki laskur ei näe vastast või ei saa teda tulis-

tada, siis naaberlennuki laskur, kes on paremas seisukorras, annab temale tuletõetust. Sel viisil pommituslennukite grupp on kaitstud ümberringi risttulega. Tarbe korral aga saab seda tuld korraldada ka ühte punkti.

Lahingukogemused näitavad, et hävituslennukite kõige levinumaks rünnakumooduks on rünnak tagant (sabale) — kas alt või horisontaali mööda; rünnakud otse lennuunast (eespoolt) on haruldaseks nähtuseks. Rünnakute puhul pommitajate grupi saba vastu evib erilist tähtsust eesmainitud vastastikune tuletõetus lennukite vahel. Kui vaenlane ründab gruppi eespoolt, siis lendurid pööravad lennukid vaenlase vastu teatava nurga all — sellase arvestusega, et tulistada saaks ka laskurraadiomees.

Lahingu kestel grupi juht ei tohi unustada hoolitsemist grupi rivi säilitamise eest. Tegelikult see hoolitsemine rivi eest seisneb selles, et ta ei teosta järske evolutsioone, mis lõhuksid grupi üksikosadeks: üksikud lülid grupi koosseisus omalt poolt ei tohi samuti harrastada manöövreid, mis neid rivist välja viiksid. Äärmisel juhtumil juhitav lüli, kui ta satub vaenlase hävitajate tugeva tule alla, võib tõmbuda lähemale eeslendavale (juhtivale) lülile, ühtlasi tõustes temast kõrgemale või laskudes madalamale. Sellane manööver võimaldab juhtival lülil anda tuletõetust rünnatavale lülile kas ülalt või alt. Kuid ka vastase kõige ägedama rünnaku puhul pommitajatel tuleb vältida lahingust väljumist laskumise teel, sest see annaks hävitajaile paremuse pikereimiseks, s. o. hävitajad oleksid varsti uuesti kannul ning kordaksid rünnakut.

Hävitajatega lahingu vältimiseks pommitajatel on kasulik meeles pidada veel kaht reeglit:

— mitte lennata liig pilvede all, vaid hoiduda vähemalt 100 m neist allapoole, sest vaenlase hävitajad, lennates pealpool pilvi, võivad läbi „akende“ näha pommitajaid ja neid ootamatult rünnata; pommitajad ei suudaks sellase ootamatu rünnaku puhul avaldada kuigi tõhusat vastupanu;

— sagedamini vahetada lennumarssruuti, sest tihti kasutavatel lennumarssruutidel patrullivad ja varitsevad vaenlase hävitajad, võttes ette ootamatuid rünnakuid pommitajate vastu; eriti tähtis on selle nõude silmaspidamine siis, kui teatavat märki tuleb pommitada korduvalt.

Jõudnud märgi kohale, pommitajate grupp peab iga hinna eest täitma antud ülesande, s. o. viskama pommid selle märgi pihta. Kui seda märki kaitsevad õk-patareid ja hävituslennukid, siis pommituslennukite grupp teostab „õhutõrje-vastase manöövri“ ja tõrjub tagasi hävitajate rünnakud. Tavaliselt vaenlase hävitajad teotsevad väljaspool õk-suurtükiväe tegevusrajooni, et mitte sattuda oma õk-patareide tule alla, varitsedes sääli pommituslennukeid.

Visanud pommid märgi pihta, pommituslennukid pöörduvad tagasi, ent mitte selles suunas, kus teotsevad vaenlase hävitajad; selleks tarbe korral lennatakse ajutiselt edasi vaenlase sisemaa suunas.

Mis puutub vigastada saanud lennukitesse, siis grupi juht ei tohi neid maha jätta, kui nad veel suudavad lennata. Et vigastatud lennuk suudaks püsida ravis, tuleb vahendada grupi lennukiirust; vastase hävitajate rünnaku korral teda kaetakse teiste lennukite tulega.

Kui üksikud pommituslennukid siiski grupist maha jäävad — lahingus on see paratamatu —, siis sel juhtumil iga üksik lennuk manööverdab ja kaitseb end samal vii-

sil nagu lennukite grupp; ära langeb muidugi vastastikuse toetamise küsimus. Võtame näitena juhtumi, kus üksikut pommituslennukit rünnatakse tagantpoolt. Siis laskur võib loota ainult oma tulele ja peab toimima järgmiselt: märganud, et vaenlase hävitaja läheneb tagant, laskur annab valgussignaali lendurile; lendur teeb vajaliku pöörde nõutud suunas, kuna laskur, keda enam ei takista oma lennuki saba, avab vaenlase hävitajale tule.

Üldse võitluses hävitajatega laskurite tähelepanelikkusel ja osavusel on suur tähtsus. Kui laskurid õigeaegselt avastavad vaenlase hävitajad ja sellest teatavad kohe lenduritele, siis pommitajail pole võimatu lahingust kõrvale hoida. Normaalselt laskur, märganud vaenlase hävitajaid, pöörab kohe vaenlase poole turelli ühes kuulipildujaga. Juba sellest lendurid teevad vajalikud järeldused. Peale selle laskur annab viivitamata lendurile vastava signaali, mis antakse edasi ka teistele lendurile, ja kogu grupp koondab oma tähelepanu vaenlasele.

Lõpuks ei tohi unustada, et vaenlase hävitajad kasutavad mitmesuguseid pette-tegevusi, et saavutada ootamatust: demonstratsioon ühe lennukiga teatavas suunas ja lennukite koondise löök hoopis teisest suunast; löögi kordamine siis, kui seda enam ei oodata jne. See kõik nõuab pommituslennukite meeskondadelt alatist erksust ja valmisolekut.

—r.

Üksikkirjeldusi Saksa-Poola sõjast 1939.

Saksa-Poola sõja üldine käik on juba ammugi avalikkusele teada. Juba hakkab ilmuma ka üksikasjalikke lahingukirjeldusi. Nii näiteks viimases „Militärwissenschaftliche Rundschau“ numbris (5-6 — 1939) on ilmunud artikkel, mis tahab meid tuua neile sündmusile hoopis lähemale ja seda peamiselt taktikalises vaatekohast. Selles artiklis esitatud lahingulised pildid on toodud säärases valguses, mis asetavad meid lahingu realiteedi õhkkonda ja samal ajal lubavad teha ka mõningaid järeldusi nii taktika valdkonnas kui ka üksikute võitlusvahendite kasutamise alal.

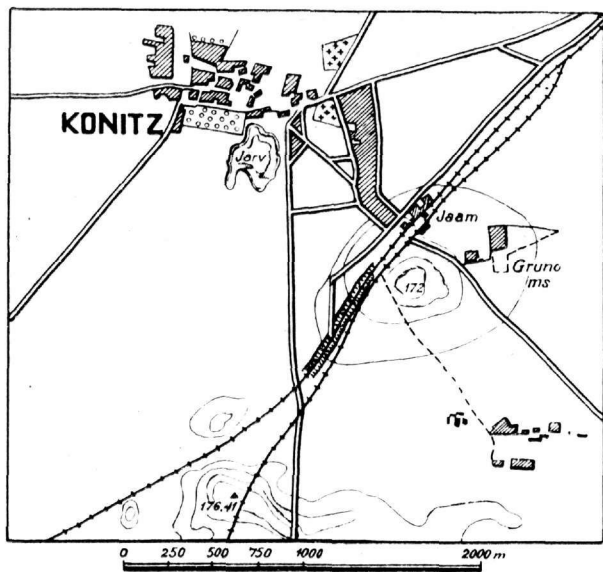
1. Soomusrongi võitlus Konitzi juures 1. septembril.

Sõja esimeseks päevaks, s. o. 1. septembriks, üks saksa soomusrong sai üles-

ande ootamatu kallaletungiga vallutada Konitzi raudteejaam ja hoida seda jalaväe kohalejõudmiseni enda käes.

1. sept. kell 0430, millal algab sõjaline tegevus, on soomusrong juba viimasest saksapoolsest raudteejaamast väljunud ja läheneb piirile. Hommikuhämarus ja udu takistavad vaatlust. Sakslasil on andmeid, et sillad raudteel piirist Konitzi on poolakate poolt ette valmistatud õhkimiseks. Rongiuulema arvates võib antud ülesande täitmine säärases olukorras õnnestuda ainult ühel viisil ja nimelt: ootamatu ja kiire löögiga.

See taktika õnnestub nii esimese kui ka järgneva silla ületamisel, ilma et poolakad suudaksid õigeaegselt sildu õhkida. Kuna lisaks udule takistab veel vaatlust süvik, milles raudtee osaliselt asub, siis õnnestub

soomusrongil ülesande esimese osa täitmine hiilgavalt ja nelikümmend minutit pärast sõjalise tegevuse algust võib soomusrongi ülem raadioteel korpuse ülemale teatada Konitzi raudteejaama vallutamisest.

Konitzi raudteejaam asetseb linna serval, kus üksikud majagrupid, aiad ja põõsad vaatlust piiravad. Alles jaamahoonete läbiotsimisel satutakse esimesele vastupanule. Kohe saadetakse ka rongilt põhja suunas välja 15-meheline löögigrupp, et kaitsta sellest suunast raudteejaama rajooni. Nüüd on aga juba poolakad kõikjal alarmitud. Soomusrong ja väljasaadetud osad võetakse vastase suurtüki- ja kuulipildujatule alla. Lõuna pool raudteejaama õnnestub poolakail õhkida osaliselt üht silda.

Soodsema tulepositsiooni saavutamiseks on soomusrong sunnitud tagasi sõitma purustatud silla ette, kuna jaamahoonesse jääb võitlema 20-meheline löögigrupp. Siin saab aga soomusrongi üks suurtükitorn tabamuse ja osa meeskonda langeb rivist välja. Samuti muutub võitlus jaamahoones üha ägedamaks. Rongi ülem otsustab väljasaadetud mehed rongile tagasi kutsuda. Kuna väljasaadetud virgats langeb, tuleb s/rongil uuesti jaama sõita. Meeskond võetakse tule all rongile ja tõmbutakse tagasi. Mitmed poola patareid ja tt-suurtükid asuvad positsioonile ja võtavad soomusrongi üha tugevama tule alla. Üks lähedalt kauguselt lastud mürsk läbib soomusrongi komandöritorni ja surmab rongi juhi. Asetäitja võtab juhtimise kohe üle. Soomusvagunite seinad näivad ainult seepärast tt-mürskudele vastu pidavat, et mürsud tabavad rongi liiga väikese pihtamis-

nurga all. Sõites tähelepanematult purustatud sillale, kukuvad viimased vagunid ühes sillaosadega alla. Antakse käsk need vagunid vabastada ja edasi sõita. Kuid rong ei liigu. Vigastatud. Asudes kõrgel tammil, pakub rong oma suure koguga vastasele head märki. Ja kui esimesed suurtükimürsud rongile langevad, jääb järele veel vaid üks võimalus võitluse jätkamiseks — rongist lahkuda.

Kell võib olla 1000—1100. Jõuavad nähtavale esimesed jalaväe eelosad, kuid need on selleks nõrgad, et soomusronglasi vabastada. Poolakate suurtükitele tagajärjel lähevad mõned soomusrongi vagunid põlema ja üks suurtükitorn lendab ühes laskemoonaga õhku.

Meeskond tõmbub soomusrongist küll mõnisada meetrit eemale, kuid rk-d asetatakse ikkagi veel positsioonile. Nüüd jõuab oma jalavägi kohale ja ründab pärast suurtükitele ettevalmistust Konitzi raudteejaama ja Gruno mõisa. Soomusronglased koonduvad purustatud soomusrongi ümber.

Kokkuvõte: soomusrongi ülem riskantne otsus õnnestus tänu ilmastiku ja maastiku soodsele tingimusele. Edaspidises võitluses selgus aga, et soomusrong ei ole võimeline pidama vastasega pidevat tulevõitlust. Selle tulemuseks on soomusrongi täieline hävimine. Materjalosa kohta on huvitav märkida, et rongi tornide soomus on tt-mürskudele läbibistatav. Et kogu see üritus ei lõppenud täieliku fiaskoga, selleks tuleb otsida põhjusi saksa mentaliteedis.

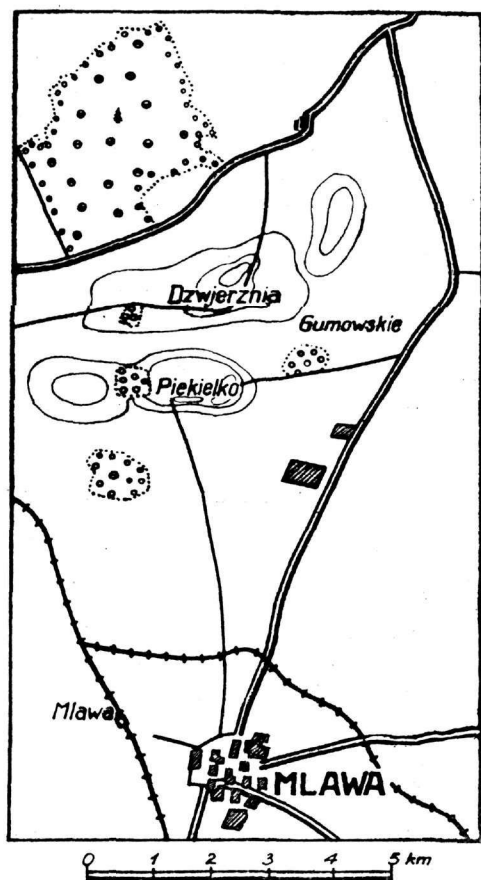
2. Rünnak Mlawa-eelsele kaponiiridejoonele.

Korpuse varus asuvale 151. Jalaväerügemendile algab sõda rännakuga. 2. septembri õhtul rügemendi I pataljon jõuab metsa rajooni (vt. skeem) ja peab öö jooksul välja vahetama eelteotsevad osad. Jõudnud määratud kohale selgub, et pataljoni lõigus ei olegi ees enam oma osi. Siin on juhtunud eksitus. Sellele vaatamata pataljon jätkab edasiliikumist, et 3. septembri hommikuks olla Dzwjierznia küla lõunaserval kaitsevalmis. Kompanitele üteldakse: 3. septembril edasiliikumist ei tule, sest rünnak tugevasti kindlustatud kaponiiridejoonele on nurjunud ja nüüd haaravad soomusosad Mlawa positsioone. Edasi lisatakse, et soomusosad ei või tegevusse astuda enne 4. septembrit. Kuid kõik läheb teisiti, sest sõjas on kõik ette teadmata.

Päikesetõusuks on kompanid sisse kae-

vunud, mehed aga jäänud väsimusest oma kohtadele magama. Äratav neid vastase suurtükituli. Saksa patareid vastavad kohe vastase tulele elavalt ja kell 0900 vaibub vastase pool laskmine.

Pataljoni ees on kuni 800 m laiune org ja binoklist on näha oru teisel serval vastase kuulipildujakaponiire, traattõkkeid ja raudteerööpmeist püstitatud tangivastaseid tõkkeid. Pataljoni väljavaated pealetungiks sellases olukorras pole kuigi soodsed. Kui patül. neid mõtteid mölgutab, tulebki käsk pealetungiks. Küll veel mitte kaponiiride rünnakuks, kuid edasitungiks omapoolse nõlvaku äärele nii kaugele kui võimalik. Ajal, millal patül näitab kompülidele maastikul nende lõigud kätte, kutsutakse ta aparaadi juurde vastu võtma tähtsat rügemendi käsku.

Kell on 12, kui äkki ilmuvad nähtavale saksa pommitajate ja hävitajate eskadrillid. Eskadrill eskadrilli järel heidab pikeerides oma pommid poola kaponiiridele. 10 minuti jooksul kordub sellane rünnak mitu ja mitu korda. Pommituse tagajärjel katub poola positsioon tiheda suitskattega. Laskmine on lakanud.

Kuigi pole käsku rünnakuks, otsustab 1. kompani ülem lennäväe poolt teostatud löögi mõju kasutada ja asuda kohe rünnakule. Juba on kompani jõudnud õnnelikult orgu, saaterelvad asunud positsioonile, kui jõuab järele patüli käsk: tuua kompani kohe tagasi lähtepositsioonile. Mis teha? Miks kutsutakse kompani tagasi? Siiski kompül täidab käsu. Saadab kompani lähtepositsioonile tagasi ja ruttab ise patüli juurde uut käsku vastu võtma.

Uus käsk korraldab jalaväe raskete relvade ja suurtükiväe toetuse. Pommituslennuvägi peab oma rünnakut kordama. „K“ — 1720. Pärast „K“ peab suurtükivägi veel 15 minutit hoidma kaponiirid tule all.

1. kompani käsutuses olevad 3 tt-suurtükki saavad ülesande tulistada kaponiiride piludesse, rk-rühm peab maha suruma vastase klp-pesad, sama ülesande saab ka juurdeantud jalaväesuurtüki rühm.

Määratud ajal algab rünnak. Vahetades pidevalt tulepositsioone jõuab kompani väikeste kaotustega ühe tunni jooksul ületada 600—800 m laiuse oru. Flankeerivad poola kuulipildujad sunnivad kompani varju otsima. Ka oma suurtükivägi laseb liig lähedale, mispärast kompani peab pidevalt rohelisi rakette õhku laskma.

Kell on juba 1830. Päike loojub. Paremäl asuv Piekielko küla põleb. Juba lõikab üks esijärgu rühm traattõkkele lähikäike. Siis aga leiab kompül traattõkkes poolakate poolt jäetud avause ja kompani pääseb edasi. Kui pimeneb, on kompani oma lõigus vallutanud määratud kaponiirid.

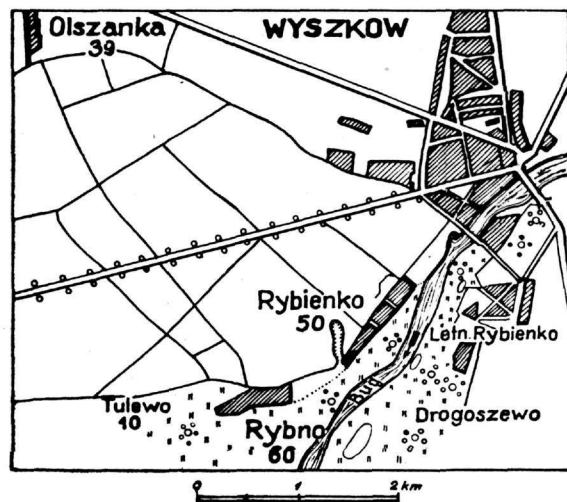
- Selles kirjutises väärivad tähelepanu:
- alluvate juhtide ja kõrgema juhatuse suur aktiivsus ja omaalgatus, et lüüa vaenlast välkiiresti;
 - pikeerivalt pommitava lennäväe massiline osavõtt kaponiiride pommitamisest;
 - koostöö jalaväe raskete relvadega ja
 - kallaletungi alguse määramine kella 1720-ks. See aeg näib olevat määratud mitte ettevalmistusiks tarvismineva aja pärast, vaid kaalutlusel, et pärast esimese märgi vallutamist ei oleks vastasel pimeduse tõttu võimalik teostada efektiivset vastulööki.

3. Bugi jõe ületamine Rybienko juures 10. 09.

Juba 09. sept. on 176. Jalaväerüg. püüdnud kiire ja ootamatu löögiga Wyszkw'ile vallutada Bug'i ülekäike. Rünnak on aga

linna serval ja jõe paremal kaldal sattunud vastase tugevale vastupanule ja seetõttu nurjunud. Pealetung peab jätkuma 10. sept. I pataljon asub ida pool Olszanka rügemendi varus.

Umbes kell 1700 saabub käsk: ööl vastu 9./10. sept. 176. Rügemendil asuda Rybienko juures I pataljoniga paremal ja III pataljoniga vasakul kallaletungi lähtealusele, et 10. sept. varahommikul ületada Bug. Seni vasakul tiival asunud II pataljon peab tõmbuma rügemendi varru. Iga esijärgupataljon saab oma käsutusse ühe piirühma.

On juba pime. Patül võib kompülidele maastikul täpselt kätte näidata ainult kompanite lõigud. I pataljonil on esijärgus, alates paremalt, 1. ja 2. kompani, igaühel käsutuses 1 rk-rühm. 3. kompani on 1. kompani taga patüli käsutuses. Kell 2200 on kompanid asunud lähtepositsioonile ja püüavad luurata lähiseid jõele, kuid pimeduses pole palju näha ja pealegi takistab luuret vastase klp-tuli.

Pi-rühmül jõuab pataljoni staapi ja teatab, et pataljonil on kasutada kolm suurt ja viis väikest täispumbatavat parvkotti. Neist saab 1. kompani kaks suurt ja kaks väikest ja 2. kompani ülejäänud.

Kell 2300 saabub rügemendi käsk. Suurtükiväe tulettevalmistus kella 0400—0415. „K“ — 0415.

Seni on olnud katkendiline tulevahetus. Kell 0320 teostavad poolakad ootamatu tulelöögi. Selle tagajärjel süttib üks küla põlema ja varsti on pool Rybienko küla leekides. Suits takistab suurtükiväe vaatlust. Osa rk-d peavad vahetama oma positsioone. Tuleb likvideerida ka külaelanike vastupanu, kes on avanud majadest tule.

Kõigele vaatamata algab kallaletung ettenähtud ajal. Suurtükiväe ettevalmistustule ajal püüavad 1. ja 2. kompani Rybienko külast välja joosta ja tuua ujuvabinõud jõe äärde. See õnnestub osaliselt ainult 1. kompanil, kuna 2. kompani satub kohe külast lahkudes tugeva tule alla ja ainult üksikud osad jõuavad jõeni, kus ka need on sunnitud otsima varju pikema aja vältel.

Surudes maha vastase flankeerivad tulepesad, pääsevad 1. kompani osad lõpuks üle jõe. Kuna 2. kompani on tulega täiesti maha surutud, siis juhib patül kiiresti 3. kompani 1. kompani ülemineku rajooni, kus see kompani saab jõest kätte ühe juhusliku paadi, millega on võimalik viia järkjärgult kompani üle jõe. Et ujuvabinõusid on vähe, areneb üleminek aeglaselt ja et 2. kompanit ja tema ujuvabinõusid ei saada ikka veel vastase tule alt kätte, allutatakse rügemendi varust 5. kompani I patülile ja saadetakse järgmisena üle jõe. Samuti läheb üle jõe pataljoni staap, et võtta juhtimine sillapea moodustamisel enda kätte.

Algab sillapea laiendamine kuni 400 m-ni. Sillapea jõudude täienduseks saadetakse üle jõe ka 6. kompani ja alles nüüd pääseb ka 2. kompani üle jõe. Vastaselt sõjasaagiks saadud 2 mp-d ühes 150 mürsuga kergendavad I pataljonil vastase rünnakute tagasilöömist ja püsimist vastaskaldal. On juba hilis-pealelõuna, kui vastase vastupanu nõrgeneb ja osutub võimalikuks laiendada sillapead.

Nüüd avaneb jõe ületamiseks võimalus ka III pataljonil, mida see aga kava kohaselt pidi tegema juba varahommikul koos I pataljoniga.

Vaatamata raskustele, nagu hästi sissekaevunud vastasele, vähestele üleminekuabinõudele, kinnisele maastikule, vaatluse puudumisel piiratud suurtükiväe toetusele, õnnestus siiski rügemendil jõe ületamine.

4. Mot. luuregrupi koostöö mot. patareiga.

Kasutades metsaseid ja soisi alasid õnnestub Kutno rajoonis sissepiiratud poola vägedel läheneda Varssavile. Et takistada neid osi ründamast Varssavi all võitlevaid saksa vägesid, rakendatakse põhja pool Blonic-Varssavi teed tegevusse mitmed diviisid ülesandega rünnata metsades asuvaid vastase osi ja nad hävitada. Võitluste kestel põhja ja kirde pool Zaborow'it tekib kahe diviisi vahel 6-km lõhe, mille kaudu on võimalik vastase läbimurre lõunasse. Al-

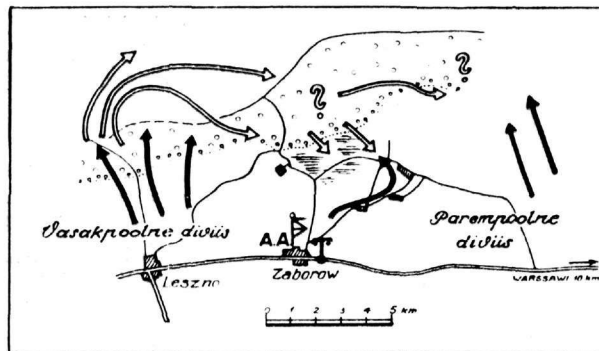
gul katab seda lõhet ühe kerge välipatarei-ga (mot.) kõvendatud pataljoni. Kuid viimane saab peagi uue ülesande ja lõhe katteks määratakse parempoolse diviisi luuregrupp¹, ülesandega takistada vastase väljatulekut metsadest ja liikumist lõunasse.

Koostöö mõttes on käesoleva ülesande lahendus mitmeti õpetlik. Antud ülesanne on luuresalgale raske, kuid täidetakse edukalt. Ülesande täitmist soodustab aga soomusautode suur liikuvus ja lubab seepärast hoida grupi peajõud alarmivalmis võitlusvälja tähtsamas rajoonis ja suunata nad vastavalt olukorrale soovitud suunas tegevusse. Peale selle tagab luuregrupi sellane asetus ka patarei tulepositsiooni kaitset.

Et hoiduda ootamatuse eest ja saavutada tiibadele laialdast tuleala, valitakse patarei tulepositsioon võimalikult tagapool Zaborow'i rajooni. Sellane asetus nõuab aga hulka vaatepunkte ja vaatlejaid, mis omakorda peavad olema liikuvad. Lõpuks on vaja tihe koostöö patarei ja luuregrupi juhiga, sest kõik andmed jooksevad kokku viimase kätte.

Kuna maastik on lame ja kaetud üksikute metsasalkadega, siis ei piisa ühest pea-VP-st. Umbes 1500 m patarei tulepositsiooni ette valitakse vaatluspunkt nii, et eesoleva metsa lõunaserv on näha. Ühtlasi korraldab see VP patarei lähimaa vaatlust. Selle VP, patarei tulepositsiooni ja luuregrupi vahel luuakse telefoniside. Selle VP-ga töötavad veel koos kaks ettesaadetud vaatlejat, kellel on kasutada liikumiseks tangid ja sideks patarei tulepositsiooniga seljaskantavad raadiojaamad. Vaatlejaks on üks patarei ohvitser ja laskemoonajao ülem. Mõlemal vaatlejal on tihe

¹ Luuregrupi koosseis: soomusautode-, mootorratturite- ja ratsa-eskadronid ja si-, pi- ja tt-rühmad.

koostöö teineteisega ja side luuregrupi soomusautode ohvitseriga, kellel omakorda on kasutada soomusauto ja raadioühendus luuregrupi juhiga.

Nii teostavad soomusautod ja nende taga tankides asuvad vaatlejad luuret ja vaatlust Zaborow'ist põhja ja kirde suunas. Ühel kirdepoolisel vaatlejal tuleb korduvalt kutsuda välja patarei tõkkesid, et takistada poolakate väljatulekut metsast. Lõuna suunas õnnestub poolakail metsast välja tulla, kuid soomusautod, patareivaatlejad ja ratsanikud suudavad õigeaegselt teatada olukorrast luuregrupi juhile ja viimasel on võimalik ette võtta vastavaid vastuabinõusid. Jõudude ja abijõudude sellane edukas kasutamine on tingitud pidevast sidest ja seda esimeses järjekorras raadiost. Nimelt on ees tegevuses 4 raadiojaama, neist 2 vaatlejate ja 2 soomusautojuhtide käsutada. Lõpuks nõuab ülesande täitmine veel rahulikku juhtimist, et mitte asjata oma väikesi jõude esimesel hädaohu hetkel lahingusse saata. Luuresalgal õnnestub oma ülesande täitmine, kuni ta vabastatakse ja lõhese suunatakse soomusdiviisi.

(Järgneb.)

M. H.

Sõjaväe elu.

Esimesi lõpetajaid Sõjaväe Tehnikakoolist.

Vabariigi aastapäevaks, s. o. 24. veebruariks Sõjaväe Tehnikakool saatis välja oma esimesed lõpetajad. Need olid käsirelvaklassi kursuse läbiteinud 16 ohvitseri, nimelt 1 leitnant ja 15 lipnikku. Vabariigi Presidendi käskkirjaga kõrgendati ühtlasi samaks ajaks eestähendatud leitnant kapteeniks ja lipnikud nooremleitnantideks kutseohvitseri õigustega (nimestik vt. „Sõdur“ nr. 7/8 — 1940, lk. 206).

Sel puhul Sõjaväe Tehnikakoolis korraldati 23. veebruaril kell 1200 pidulik aktus, kus Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner tervitas lõpetajaid ja märkis oma kõnes muu hulgas ka järgmist:

„Meie kõik oleme väga palju kuulnud ja lugenud, kui suurt osa etendab tehnika tänapäeval. Tehniliste abinõudeta on tänapäeval inimene võimetu. Nii on see ka sõjaasjanduses. Ilma tehnikata on ka sõjavägi võimetu teotsema.

**Sõjavägede Ülemjuhataja
kindral J. Laidoner kõnelemas
Sv. Tehnikakooli aktusel.**

Tema seljataga seisavad Sv. Õppeasutiste ülem kolonel K. Laurits ja Sv. Staabi ülem kindralmajor A. Jaakson. Paremal seisab Sv. Tehnikakooli ülem koltn. A. Simon.

Sõjaväe Tehnikakool ongi just selleks asutatud, et valmistada ette juhte, kes omaksid tehnilisi teadmisi ja kes suudaksid tehnikat rakendada meie sõjaväes.

Masin on tänapäeval väga tähtis. Kuid seejuures ei tohi aga unustada ühtlasi seda, et kõige komplitseeritum, kõige täiuslikum ja kõige tugevam ning vastupidavam masin on inimene. On vähe masinaid, mis võivad töötada 50 või isegi enam aastaid, nagu seda võib inimene.

Vaatamata tehnika määratule arengule pole langenud siiski seejuures inimese tähtsus, vaid on ennem isegi tõusnud. Inimene on tehnika alus ja sellena ta on ja jääb tähtsamaks kui kõik muu.

Seepärast, kui teie lõpetajad nüüd lähete sõjaväkke ja nimelt tehnika alale, siiski hinnatakse teid kui ohvitseri, kui sõjaväe vaimseid juhte — mitte aga ainult kui tehnikuid. Kõigepealt olete ohvitserid, siis alles tehnikud. Kui oskate neid kahte harmooniliselt ühendada ja arendada, saavutate parimaid resultate.

Ohvitseri omaduste ja ülesannete kohta sõna võttes märkis Sõjavägede Ülemjuhataja kokkuvõtlikult järgmist:

„Halvem juhi tüüp on niisugune, kes vaatab õpetatavale ülevalt alla. Distipliini nõudmine ei tähenda alluvate või õpetatavate alahindamist. Ohvitser olgu hea psühholoog ja käitugu inimestega väarikalt. Ta peab olema eeskujulik nii teenistuses kui ka väljaspool seda. Mida seltskond andestab võib-olla teistele, seda ei andesta ta ohvitserile. Sellepärast peate mõistma esineda laitmatult.

Ohvitseri suuremaid vourusi on mõista vaikida, seda pidage alati meeles. Ametiruum on üks, muu elu teine — hoidke need lahkus. Selles mõttes on ohvitseril kohustused seltskonnaski nii laialt levinud pahe — kuulujuttude uskumise ja levitamise väljarookimisel. Sageli ei usuta isegi, ainult levitatakse. Võtke omaks kindel vahetegemine, mida uskuda ja mida mitte, ja veel enam — mida rääkida.

Oma kõne lõpul Sõjavägede Ülemjuhataja ütles:

„Teie lõpetate kooli raskel ajal. Kuigi meie ei ole sõjas, on siiski selle mõju ka meile tunda.

Aeg, mida maailm praegu üle elab, seab ka meile ette raskusi. Meie ülesandeks on — kõigest hoolimata viia riik ja rahvas üle sellest raskest ajast. Kuidas kõik lõpuks areneb ja lõpeb, seda meie ei tea. Siiski — minge julgelt vastu tulevikule. Astuge ellu kindlalt ja täie julgusega — siis saavutate elus kõike seda, mille poole püüate.”

Sõjavägede Ülemjuhataja andis välja ühtlasi ka diplomid lõpetajatele ja auhinna kursuse parematele, kelledeks olid järjekorras: n-leitnant R. Ilves, kapten J. Roose, n-leitnant E. Tulviste ja n-leitnant A. Aavola.

Aktusest võtsid osa kutsutud külalistena peale Sõjavägede Õppeasutuste kõrgemate juhtide veel Sõjavägede Staabi ülem kindralmajor A. Jaakson, inseneriväe inspektor kol. Normak, kes muuseas on Sõjaväe Tehnikakooli endine ja ühtlasi ka esimene ülem, siis veel jalaväe inspektor kol. Siir, Sõjavägede Staabi VI Osakonna ülem koltn. Reinola jt.

Tallinna Tehnikaülikooli õppejõududest võtsid osa aktusest: rektor prof. Nuut, professorid Borkvel ja Einberg, mag. Aavakivi, assistent Soonvald jt.

SÕJAVÄEVORMI KIRJELDUS

JA

VORMIKANDMISE MÄÄRUSED

HIND 5 KROONI

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

Küsimus. Kas ohvitseride- ja allohvitseridekogu einelaudades koka-töölal te-
gutsevad isikud peavad evima vastava eri-
alakutse.

Vastus. Tööstusliku kutseoskuse sea-
duse (RT 1939, 32, 238) § 47 järgi määrab
Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu need
töölalad, kus käitise tegelikult juhatajalt on
nõutav vastava tööala meistrikutse või sel-
lele vastava erialakutse evimine. Samuti
määrab Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu
nende käitiste liigid, kus käitise laadist,
ulatusest või asukohast olenevalt võidakse
piirduda tehniku, meistri või oskustöölise
kutsega või nende käitiste laadile vastavate
erialakutsetega.

Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu poolt
avaldatud Käitiste ja ettevõtete tegelikelt
juhatajalt kutsetunnistuste nõudmise mää-
ruse (RT 1937, 58, 521) § 1 viimase lõike
järgi loetakse toiduainetetööstuses koka-
tööala nende tööalade hulka, kus käitiste
ja ettevõtete tegelikelt juhatajalt nõutakse
kutsetunnistuste evimist.

Tööstusliku kutseoskuse seaduse ja Käi-
tiste ja ettevõtete tegelikelt juhatajalt kut-
setunnistuste nõudmise määruse mõttes tule-
b nimetatud seaduse ja määruse eeskirju
lugeda kohaldatavaks ainult ärilisel
alal teotsevate ettevõtete kohta.

Ohvitseridekogude põhikirja § 65 ja 66
ning Allohvitseridekogude põhikirja § 53 ja
54 alusel on tähendatud kogude einelaud
vastavate kogude ettevõtted ja kogud või-
vad neid ise pidada või rentida välja eine-
lauapidajale.

Kuna põhikirja järgi kogud ärilisi ees-
märke ei taotle ja vastavate maksuseaduste
põhjal kogude einelaud on vabad äri- ja
muudest otsemaksudest riigi ja omavalit-
suste heaks, kui einelaud on välja renti-
mata, siis tuleb asuda seisukohale, et säära-
seid einelaudu, mida kogud ise peavad, ei
saa lugeda ärilisel alusel tegutsevaiks ette-
võtteiks.

Eestoodud kaalutlustel tuleb asuda sei-
sukohale, et Tööstusliku kutseoskuse sea-
duse ja selle seaduse alusel antud määruste
eeskirjad ei ole kohustuslikud nende eine-
laudade suhtes, mida ohvitseridekogud ja
allohvitseridekogud ise peavad. Kui aga
einelaud on välja renditud, siis on nimeta-
tud eeskirjad kohustuslikud, sest sel juh-

tumil vastavat einelauda tuleb lugeda rent-
niku äriliseks ettevõtteks. — k.

Küsimus. Kas üle kahe kuu kestval
lähetusel viibinud sõjaväelane on õigusta-
tud saada paigutustasu nii lähetusle min-
nes kui ka lähetuselt tagasi tulles?

Vastus. Sõjaväelaste paigutustasude
seadluse (RT 1935, 71, 618) § 2 ja 3 järgi
sõjaväelased on õigustatud saada paigutus-
tasu oma elukoha tegeliku muut-
mise korral, kui elukoha muutmine on
tingitud üle kahe kuu kestval lähetusel vii-
bimisest ja kui sõjaväelase alatise ja lähe-
tuse teenistuse asukoha vahe on vähemalt
5 km ning kui seejuures nimetatud asu-
kohad ei kuulu ühe ja sama linna admi-
nistratiivpiirkonda ja uus teenistuskohat
lähetusel osutub sõjaväelase senises eluko-
hast kaugemaks kui senine teenistuskohat.
Kuna lähetusel viibimine eeldab lähetatut
elukoha muutmist nii lähetusle minnes kui
ka lähetuselt tagasi tulles oma alatise tee-
nistuse asukohta, siis tuleb arvata, et üle
kahe kuu kestval lähetusel viibinud sõja-
väelane on õigustatud saada paigutustasu
nii lähetusle minnes kui ka lähetuselt ta-
gasi tulles oma alatise teenistuse asukohta.

Küsimus. Kas üle kahe kuu kestval
lähetusel viibinud sõjaväelasele tasutakse
perekonnaliikmete sõidukulud, kui pere-
konnaliikmed sõjaväelase lähetusle minnes
koos vahetasid oma elukohta.

Vastus. Sõjaväelaste paigutustasude
seadluse § 4 järgi koosneb paigutustasu
ühikordsest tasust ning elukoha muutmise-
st tingitud sõidu- ja veokulude tasust. Sama
seadluse § 7 järgi tasutakse elukoha muut-
misest tingitud sõidukulud sõjaväelasele
enesele ja tema iga perekonnaliikme pealt,
kes elavad tema juures ja on sunnitud te-
maga koos vahetama elukohta. Lähtudes
neist eeskirjadest tuleb arvata, et üle kahe
kuu kestval lähetusel viibimise puhul lähe-
tatule tasutakse perekonnaliikmete sõidu-
kulud, kui sõjaväelase lähetusle puhul tema
perekonnaliikmed koos lähetatut enesega
muutsid oma elukohta. — o.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

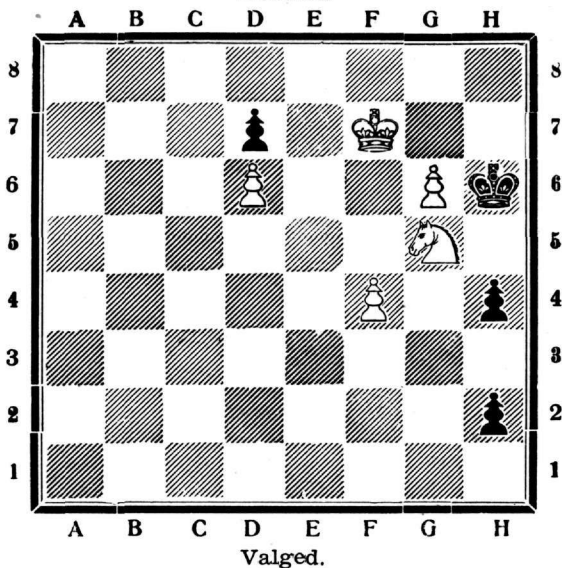
Vastutavtoimetaja kolonelleitnant Johannes Reinola. Tegevtoimetaja kapten Martin Nurk.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 6.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus ilmub järgmises numbris.

Ülesande nr. 5 lahendus.

1. Od5—h1 (vabastades valgele kuningale tee eemaldumiseks diagonaalilt h1—a8) 1... b4—b3 2. Kc6—d5 Oa3—c5 (et valgete kuninga taganemisteel ära lõigata välju: d4, e3 ja f2) 3. Kd5—e4 g7—g6 (välja f5 vallutamine) 4. Ke4—f3 h7—h5 (välja g4 vallutamine) 5. Kf3—g2. Sammsammult taganes valgete kuningas tulejoonel ja nüüd lõpuks võimaldub matiandmine. 6. Kg2—f1 matt.

Partii nr. 3.

Mängitud Tallinna Garnisoni Maleklubi kevadturniiri VI voorus 08. 02. s. a. Valgetega adm. n-seers. K. Rootare.

Viini avang.

1. e2—c4 e7—e5 2. Rb1—c3 Rg8—f6 3. Of1—c4 c7—c6 (umbes võrdse mängu andis jätk: 3.... R:e4 4. Lh5 Rd6 5. L:e5+ ja Le7) 4. d2—d4 Of8—b4 5. d4:e5 (mustade vangerduse takistamiseks taotleavad valged võimalust vallutada diagonaali a3—f8) 5... Ob4:c3+ 6. b2:c3 Rf6:e4 7. Oc1—a3 Ld8—a5 (Parem oli 7.... Lh4 ebaselge jätkuga. Nüüd aga, saades materjalise ülekaalu, hilinevad mustad oma avangu arendamisega) 8. Oa3—b4 1.a5:e5 9. Rg1—f3 Le5—f4 10. 0—0 d7—d5 (siin pidid mustad jätkama 10... c5 või isegi d6, et järgneval käigul vangerdades eemaldada oma kuningat ohtlikust tsoonist. Nüüd aga võimaldub valgeil, kahides oda, saavutada võidetud seisu) 11. Oc4:d5 c6:d5 12. Ld1:d5 Rb8—c6 (arenduskui ka kaitsekäiguna liiga hilinevad, ent mustadel pole käikudes enam valikut) 13. Vf1—e1 Oc8—f5 14. Rf3—g5! (see ratsukäik ilmestab mustade seisus hulga nõrkusi, milliseid kõiki korruga must kaitsta ei jõua, ja kiirendab partii tulemust) 14... Lf4:f2+ 15. Kg1—h1 Rc6:b4 (Ob4 on oma töö juba teinud!) 16. Ld5:f7+ Ke8—d8 17. Rg5:e4 Lf2—f4 18. Va1—d1+ Kd8—c8 19. Re4—d6+ (Lipp või matt) 19... Kc8—b8 20. Lf7:b7 matt.

Uuemad kirjandust.

Hakkas ilmuma rahvusvaheline ajakiri sõjaajaloo alal.

Möödunud aastal hakkas ilmuma Pariisis Le Soudier' kirjastusel rahvusvaheline ajakiri sõjaajaloo alal — „Revue Internationale d'Histoire Militaire“.

Ajakirja väljaandjaks on rahvusvaheline sõjaajaloo uurimise komisjon, kuhu kuuluvad esindajaid peagu kõigist riigest. Eestit esindab komisjonis professor H. Sepp. Komisjoni esimeheks on A. Depréaux, kes on ühtlasi ka ajakirja peatoimetaja.

On ette nähtud välja anda ajakirja neli korda aastas, s. o. iga kolme kuu tagant. Esimene väljaanne on kaksiknumber (nr. 1—2) ja sisaldab 90 leheküljel järgmisi kirjutisi:

A. Depréaux. — Zürichi miilitsavägi. (Jalavägi a. 1771.)

A. de Ajtay. — Ungari husaaride põlvnemine.

M. Giau. — Välismaa arstid Portugali sõjaväes 1640—1668. a. sõjas.

J. O. Hannula. — Sõja juhtimine suure Põhjasõja ajal (1700—1721).

O. W. Lundberg. — Krahv Erik Sparre (1665—1725).

F. E. P. Desfeuilles. — Krahv Erik Sparre ja krahv Axel de Fersen.

A. E. Gessler. — Šveitsi täpsuskütid 18. sajandi teisel poolel.

H. de Campos Ferreira Lima. — Prints Waldeck'i viibimine Portugalis.

A. Marko. — Revolutsiooni traditsioonide mõju Ungari sõjandusse Napoleoni ajastul.

Peale selle on väljaande lõpus veel kroonikat ja mitmesuguseid kirjutisi 34-l leheküljel.

Kõik kirjutised on prantsuse keeles, v. a. A. E. Gessleri artikkel, mis on avaldatud saksa keeles. Ette nähtud on aga, et artiklid võivad olla kas saksa, inglise, prantsuse või itaalia keeles, kusjuures ühte neist kasutades peab ühtlasi juurde lisama kokkuvõtte artiklist ka teistes kolmes mainitud keeles. Väljaande alguses avaldatud märkmest selgub, et mainitud kokkuvõtted esimeses väljaandes on jäänud asjaolude sunnil avaldamata, kuid avaldatakse järgmises väljaandes.

Ajakirja aastatellimise hinnaks on Prantsusmaal 60 fr., välismaal — 175 fr.

A-S TEKLA

riidekauplused

TALLINN, Suur Karja 15

„ Pärnu 6

„ Estonia pst. 11

HAAPSALU, Ehte 2

KURESSAARE, Kauba 2

MUSTVEE, Tartu 15

NARVA, Peetri pl. 4

PAIDE, Turuplats 10

PETSERI, Kaubarida 6/7

PÄRNU, Laidoneri 6

RAKVERE, Turuplats

VALGA, Kesk 13

VILJANDI, Tartu 6-a

VÕRU, Tartu 11

**Ajutine juhend
õhukaitse teostamiseks
sõjapüssiga**

Hind 50 senti

MÜÜGIL
„SÕDURI“ TOIMETUSES

Tallinn, Sakala t. 33

Sv. St. Topo-Hüdrograafia
Osakonna väljaandel
ilmus täielik

„SOOME KAART“

mõõdus 1:1250000 (1 cm - 12,5 km)
lehe suurus 113×79 cm. 6000 ko-
hanimega, 5 värvis, heal kaardi-
paberil HINNAGA Kr. 1.75

Eraldi selle juurde
kohanimede indeks
(kataloog nimede leidmiseks)
HINNAGA Kr. 0.25

Müügil raamatukauplustes, Sõjaväe Majan-
dusühisuses, „Sõduri“ toimetuses, Sakala 33.
Kaardi hinna tasumisel posti jooksvale ar-
vele nr. 880 saadetakse kaart lao kulul telli-
jale kätte. Pealadu Tallinn, Olevimägi 8,
kõnetr. 477-20/211.